

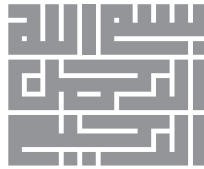
اقتصاد

شماره ۱
دی ماه ۱۴۰۲

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

معاونت بررسی های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
TEHRAN CHAMBER OF COMMERCE, INDUSTRIES, MINES AND AGRICULTURE

معاونت بررسی های اقتصادی

اقتصاد سنج

شماره ۱

دیماه ۱۴۰۲

سراغاز

معاونت بررسی‌های اقتصادی اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران، در راستای افزایش آگاهی فعالان بخش خصوصی به ویژه هیات نمایندگان محترم اتاق، اقدام به گردآوری و تنظیم نوشتار حاضر نموده است.

اطلاعات این نوشتار، بر اساس تازه‌ترین آمارهای اقتصادی منتخب و با تکیه بر منابع رسمی داخلی و بین‌المللی گردآوری و تنظیم شده و امید است مورد توجه و بهره‌برداری خوانندگان محترم قرار گیرد.

بی تردید، نظرات و پیشنهادهای ارزشمند مخاطبان این مجموعه آماری، راهگشایی برای بهبود کیفی و کمی گزارش‌های آتی خواهد بود.

فهرست مطالب

۵	تعاریف و مفاهیم
۷	۱. بخش کشاورزی
۷	۱-۱. ارزش افزوده
۹	۱-۲. اشتغال
۱۰	۱-۳. تسهیلات
۱۱	۲. بخش‌های صنعت و معدن
۱۱	۲-۱. ارزش افزوده بخش صنعت
۱۲	۲-۲. شاخص تولید و فروش صنعت
۱۳	۲-۳. ارزش افزوده بخش معدن
۱۴	۲-۴. اشتغال
۱۵	۲-۵. تسهیلات
۱۶	۳. بخش خدمات
۱۶	۳-۱. ارزش افزوده
۱۷	۳-۲. اشتغال
۱۸	۳-۳. تسهیلات
۱۹	۴. بازرگانی خارجی
۱۹	۴-۱. تحولات ماهانه تجارت
۲۱	۴-۲. مبادی و مقاصد عمده صادراتی و وارداتی
۲۲	۴-۳. وضعیت صادرات به تفکیک گروه‌های صنعت، معدن و کشاورزی
۲۲	۴-۴. محصولات عمده صادراتی و وارداتی
۲۴	۴-۵. صادرات بر حسب سطح فناوری
۲۴	۴-۶. واردات کالاهای اساسی
۲۵	۴-۷. تسهیلات اعطایی به بخش بازرگانی
۲۶	۵. نوآوری
۲۶	۵-۱. شاخص نوآوری جهانی
۲۷	۵-۲. شاخص آمادگی برای فناوری‌های پیشرو
۲۸	۶. حکمرانی
۲۸	۶-۱. شاخص ادراک فساد
۲۹	۶-۲. شاخص آزادی اقتصادی

۷. انرژی و محیط زیست ۳۰
- ۷-۱. شاخص گذار انرژی ۳۰
- ۷-۲. نفت اوپک ۳۱
۸. ساختمان و مسکن ۳۳
- ۸-۱. ارزش افزوده ۳۳
- ۸-۲. تسهیلات ۳۴
- ۸-۳. معاملات مسکن استان تهران ۳۴
۹. شاخص‌های قیمت ۳۵
- ۹-۱. شاخص قیمت مصرف‌کننده ۳۵
- ۹-۲. شاخص قیمت تولیدکننده ۳۶
- ۹-۳. شاخص قیمت کالاهای وارداتی و صادراتی ۳۷
۱۰. بازار پول و سرمایه ۳۸
- ۱۰-۱. نقدینگی و اجزای آن ۳۸
- ۱۰-۲. عوامل موثر بر رشد نقدینگی ۳۹
- ۱۰-۳. تامین مالی از طریق بازار سرمایه ۴۰
- ۱۰-۴. شاخص کل و هم وزن بورس اوراق بهادار ۴۱
۱۱. حمل و نقل ۴۲
- ۱۱-۱. ارزش افزوده ۴۲
- ۱۱-۲. حمل و نقل دریایی ۴۴
- ۱۱-۳. حمل و نقل ریلی ۴۸
- ۱۱-۴. حمل و نقل هوایی ۴۸
- ۱۱-۵. ترانزیت ۴۹
۱۲. اقتصاد سلامت ۴۹

تعاریف و مفاهیم

ارزش افزوده

ارزش ستانده منهای ارزش مصرف واسطه، ارزش افزوده^۱ نامیده می‌شود. ارزش افزوده را می‌توان معیار سنجش مشارکت تولیدکنندگان منفرد، صنعت یا بخش در تولید ناخالص داخلی محسوب نمود (بانک مرکزی ج.ا.ا.).

تولید ناخالص داخلی

مجموع ارزش ریالی محصولات نهایی تولیدشده توسط واحدهای اقتصادی مقیم کشور در دوره زمانی معین (سالانه یا فصلی) را تولید ناخالص داخلی^۲ می‌نامند. در میان شاخص‌های اقتصاد کلان، تولید ناخالص داخلی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. زیرا نه تنها به‌عنوان مهم‌ترین شاخص عملکرد اقتصادی در تجزیه و تحلیل‌ها و ارزیابی‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد، بلکه بسیاری از دیگر اقلام کلان اقتصاد محصولات جانبی محاسبه و برآورد آن محسوب می‌گردند (بانک مرکزی ج.ا.ا.).

صنعت

صنعت^۳ شامل گروهی از کارگاه‌هایی است که به فعالیت در زمینه تولید یک نوع محصول یا محصولات مشابه اشتغال دارند. در این گزارش، بخش صنعت، شامل تولید صنعتی (ساخت)، ساختمان، تأمین برق، گاز، بخار و تهویه هوا، آب‌رسانی، مدیریت پسماند، فاضلاب و فعالیت‌های تصفیه می‌شود (بانک مرکزی ج.ا.ا.).

کشاورزی

منظور از بخش کشاورزی، فعالیت‌های مرتبط با کشاورزی، جنگلداری و ماهیگیری است (بانک مرکزی ج.ا.ا. و مرکز آمار ایران).

معدن

در بخش‌های مربوط به اشتغال و ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی این گزارش، منظور از معدن، فعالیت‌های مرتبط با «استخراج معدن» است (بانک مرکزی ج.ا.ا. و مرکز آمار ایران).

خدمات

گروه خدمات شامل فعالیت‌های مرتبط با «عمده‌فروشی و خرده‌فروشی»، «تعمیر وسایل نقلیه موتوری، موتورسیکلت»، «حمل‌ونقل، انبارداری»، «فعالیت‌های خدماتی مربوط به تأمین جا و غذا»، «اطلاعات و ارتباطات»، «فعالیت‌های مالی و بیمه»، «فعالیت‌های املاک و مستغلات»، «فعالیت‌های حرفه‌ای، علمی و فنی»، «فعالیت‌های اداری و خدمات پشتیبانی»، «اداره امور عمومی، دفاع و تأمین اجتماعی

^۱ Value Added

^۲ Gross Domestic Product - GDP

^۳ Industry

اجباری»، «آموزش»، «فعالیت‌های مربوط به بهداشت و مددکاری اجتماعی»، «هنر، سرگرمی و تفریح» و «سایر فعالیت‌های خدماتی» می‌شود (بانک مرکزی ج.ا.ا و مرکز آمار ایران).

اشتغال

در این نوشتار، سهم بخش‌های اقتصادی از کل اشتغال کشور طی یک دوره زمانی درج شده است. تمام افراد ۱۵ ساله و بیش‌تر (حداقل سن تعیین شده) که در طول هفته مرجع، طبق تعریف کار، حداقل یک ساعت کار کرده یا بنا به دلایلی به طور موقت کار را ترک کرده باشند، شاغل محسوب می‌شوند (مرکز آمار ایران).

پول

در ایران، پول عبارت است از جمع پول سخت^۴ یا سکه و اسکناس در دست مردم به‌اضافه سپرده‌های دیداری^۵ بخش خصوصی نزد بانک‌ها. باید توجه داشت سپرده‌های دیداری دولت، شرکت‌های خارجی و دولت‌های خارجی نزد بانک‌ها پول محسوب نمی‌شود (شاگری، ۱۳۸۹).^۶

شبه پول

شبه پول عبارت است از جمع سپرده‌های پس‌انداز و سپرده‌های مدت‌دار (شاگری، ۱۳۸۹).

نقدینگی

به مجموع پول و شبه پول، نقدینگی گفته می‌شود (شاگری، ۱۳۸۹).

پایه پولی

به بیان ساده، هر پولی (سکه، اسکناس و اعتبار) که از بانک مرکزی به بیرون انتشار یابد و در جریان فعالیت‌های بانکی و خلق اعتبار قرار گیرد، پایه پولی یا پول پر قدرت نامیده می‌شود (شاگری، ۱۳۸۹). از این جهت به پایه پولی، پول پر قدرت گفته می‌شود که وقتی از بانک مرکزی به بیرون انتشار می‌یابد، از طریق ضرب فزاینده در فرایند خلق بدهی یا سپرده‌گذاری به چند برابر خود تبدیل می‌شود.

^۴ Hard currency

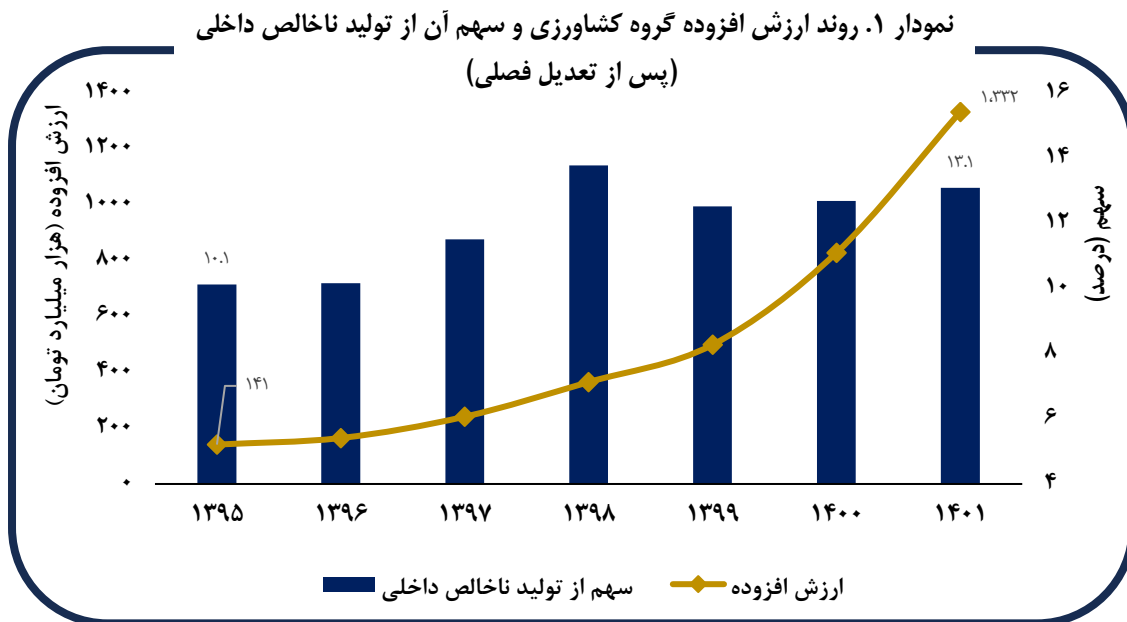
^۵ سپرده‌های دیداری یعنی حساب‌های قابل چک کشیدن بدون بهره در بانک‌های تجاری غیر از سپرده‌های سایر بانک‌ها، دولت و شرکت‌های خارجی.

^۶ شاگری، عباس (۱۳۸۹)، "اقتصاد کلان، نظریه‌ها و سیاست‌ها"، انتشارات رافع، جلد دوم.

۱. بخش کشاورزی

۱-۱. ارزش افزوده

بر اساس آمارهای بانک مرکزی، ارزش افزوده گروه کشاورزی از حدود ۱۴۱ هزار میلیارد تومان در سال ۱۳۹۵ به ارزش تقریبی ۱۳۳۲ هزار میلیارد تومان در سال ۱۴۰۱ افزایش یافته^۷ و سهم آن از مجموع تولید ناخالص داخلی کشور، از ۱۰.۱ درصد به ۱۳.۱ درصد رسیده است (نمودار ۱).

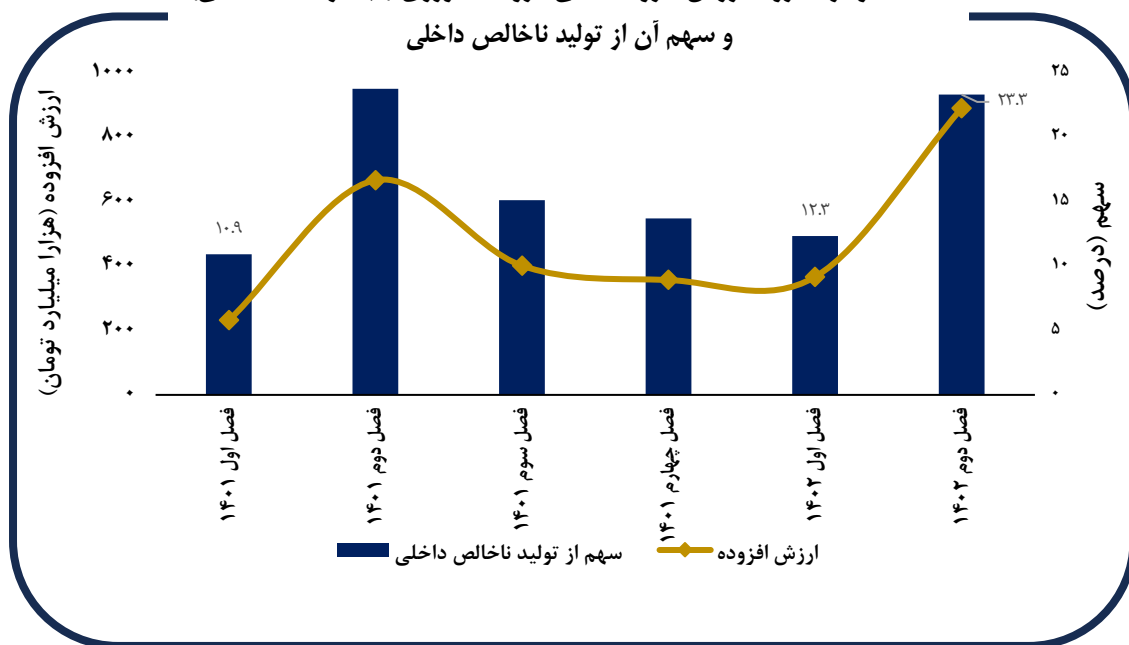

منبع: بانک مرکزی

در رابطه با دو فصل نخست ۱۴۰۲ نیز با توجه به اینکه ارقام فصلی حساب‌های ملی بانک مرکزی، پیش از تعدیل فصلی منتشر شده، در نمودار ۲، روند ارزش افزوده این گروه قبل از تعدیل فصلی مورد بررسی قرار گرفته است. سهم ارزش افزوده بخش کشاورزی از تولید ناخالص داخلی در فصل اول ۱۴۰۱ حدود ۱۰.۹ درصد بوده که این سهم در فصل نخست ۱۴۰۲ به ۱۲.۳ درصد افزایش یافته است. این در حالی است که این نسبت برای فصل دوم از ۲۳.۷ درصد در سال ۱۴۰۱ به ۲۳.۳ درصد در سال ۱۴۰۲ کاهش یافته است.

^۷ با توجه به اثرات فصلی بخش کشاورزی، ارزش افزوده سالانه این بخش، بر اساس ارقام تعدیل شده فصلی قید شده است.

نمودار ۲. روند ارزش افزوده فصلی گروه کشاورزی (قبل از تعدیل فصلی) و سهم آن از تولید ناخالص داخلی

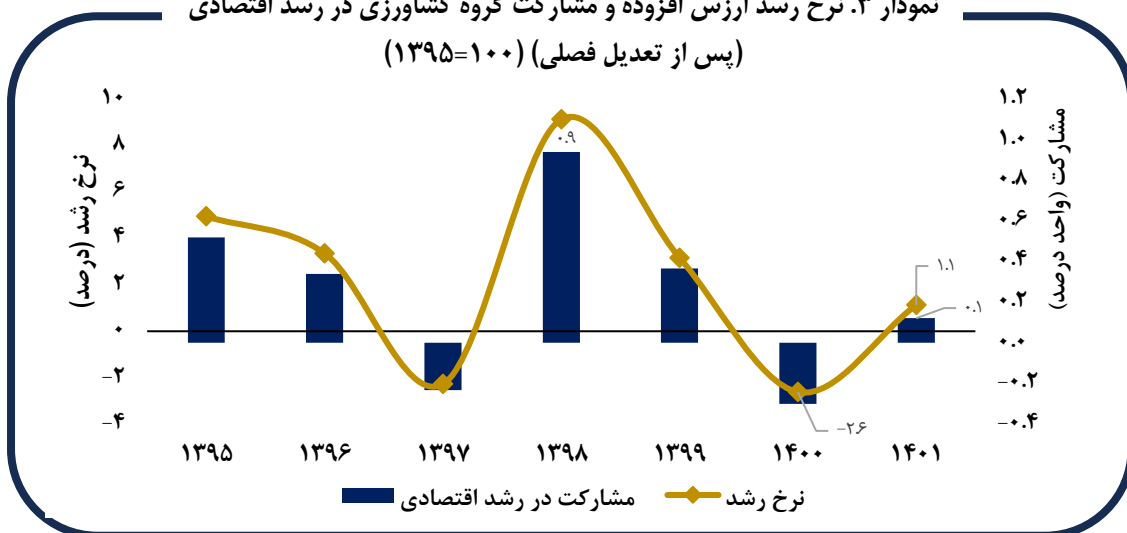

منبع: بانک مرکزی

*باتوجه به اینکه تعدیل اثرات فصلی داده‌های فصلی در پایان هر سال انجام می‌شود؛ لذا در این نمودار از داده‌های پیش از تعدیل فصلی استفاده شده است.

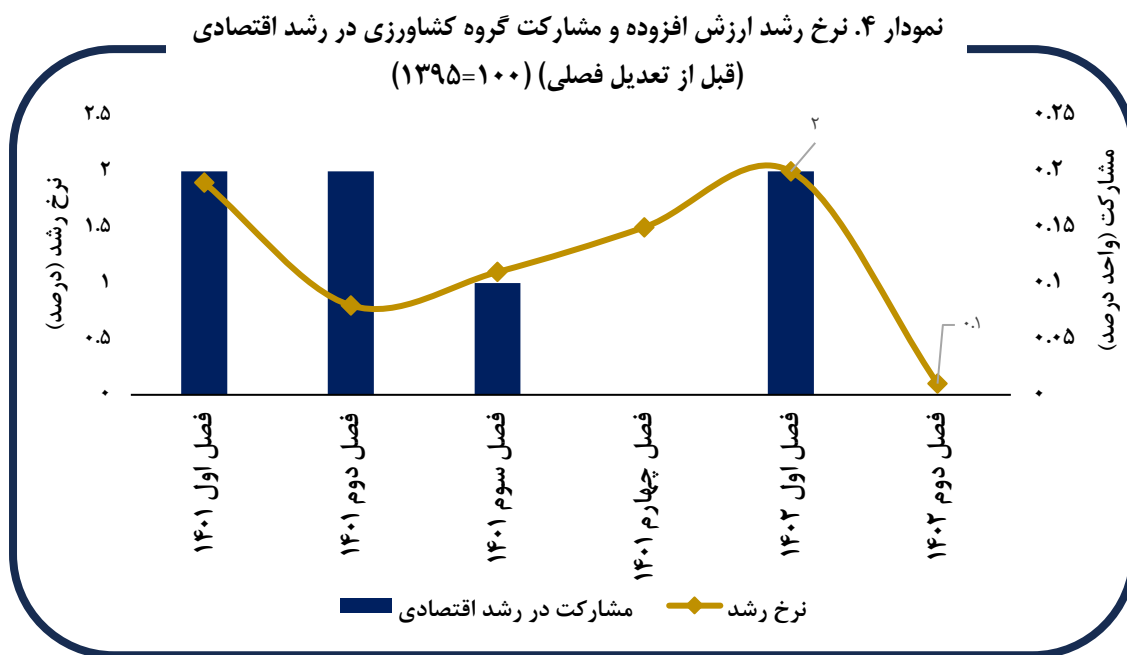
مطابق آمارهای بانک مرکزی، ارزش افزوده بخش کشاورزی طی سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱، به طور متوسط سالانه ۱.۹ درصد رشد کرده است. طی مدت مذکور، بیشترین نرخ رشد مربوط به سال ۱۳۹۸ و با رقم حدود ۹.۱ درصد و کمترین نرخ رشد نیز مربوط به سال ۱۴۰۰ و حدود منفی ۲.۶ درصد بوده است. در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۴۰۰، بخش کشاورزی مشارکت منفی در رشد اقتصادی داشته و در سال ۱۳۹۸، نیز با سهم ۰.۹۴ واحد درصدی بیشترین نقش را در رشد اقتصادی کشور ایفا کرده است (نمودار ۳).

نمودار ۳. نرخ رشد ارزش افزوده و مشارکت گروه کشاورزی در رشد اقتصادی (پس از تعدیل فصلی) (۱۳۹۵=۱۰۰)

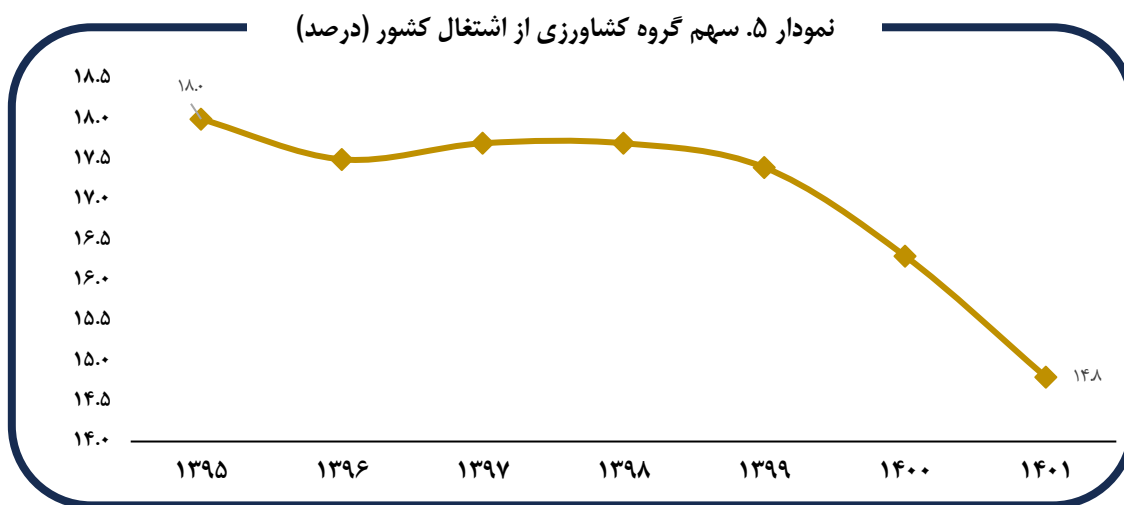
منبع: بانک مرکزی

بررسی ارقام فصلی نیز نشان می‌دهد ارزش افزوده گروه کشاورزی، در فصل نخست ۱۴۰۲، حدود ۲ درصد و در فصل دوم نیز تقریباً ۰.۱ درصد بوده است (نمودار ۴).

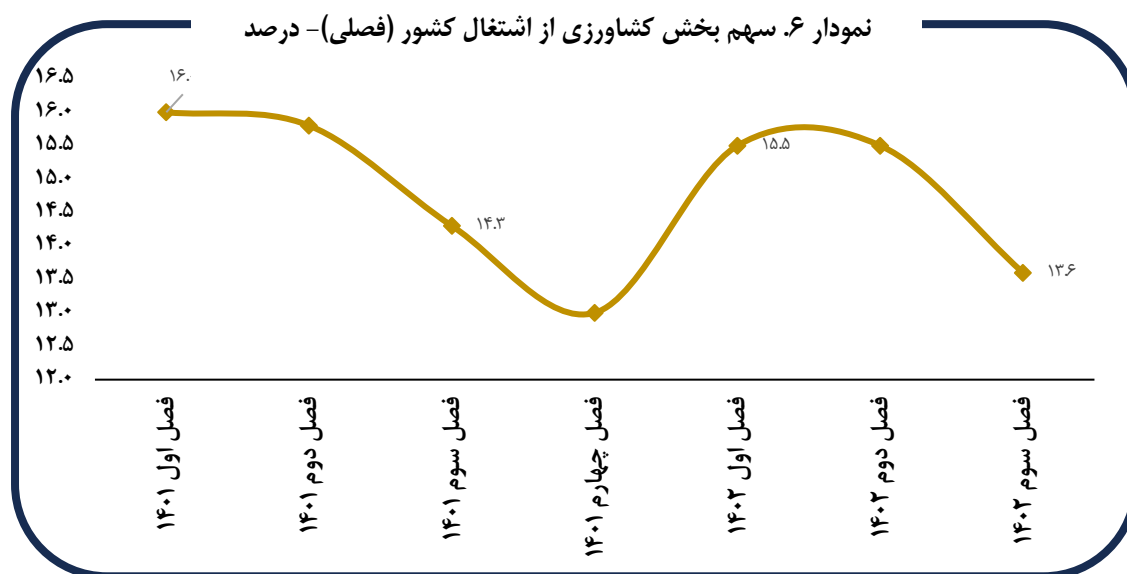

۱-۲. اشتغال

مطابق نمودار ۵، سهم گروه کشاورزی از اشتغال کل کشور طی سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱ (بجز افزایش اندکی در سال ۱۳۹۷) نزولی بوده و از ۱۸ درصد در سال ۱۳۹۵ به ۱۴.۸ درصد در سال ۱۴۰۱ کاهش یافته است.

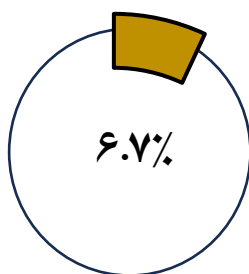
روند فصلی اشتغال گروه کشاورزی نیز نشان می‌دهد سهم اشتغال این بخش در بهار ۱۴۰۲ به ۱۵.۵ درصد از کل اشتغال کشور رسیده؛ در حالی که این نسبت برای فصل بهار ۱۴۰۱، حدود ۱۶ درصد بوده است. در فصل پاییز ۱۴۰۲ نیز سهم این گروه از اشتغال کل کشور در مقایسه با فصل مشابه سال قبل، با کاهش ۰.۷ واحد درصدی همراه بوده و به حدود ۱۳.۶ درصد رسیده است.

منبع: مرکز آمار ایران

۳-۱. تسهیلات

از مجموع ۲۷۵۶ هزار میلیارد تومان تسهیلات پرداختی به کسب و کارها در ۸ ماهه نخست سال ۱۴۰۲، تسهیلات اعطایی به بخش کشاورزی سهم ۶.۷ درصدی (معادل ۱۸۴.۷ هزار میلیارد تومان) داشته است. سهم تسهیلات پرداختی به بخش کشاورزی در سال ۱۴۰۱ حدود ۷.۴ درصد و معادل ۲۷۹.۷ هزار میلیارد تومان بوده است.

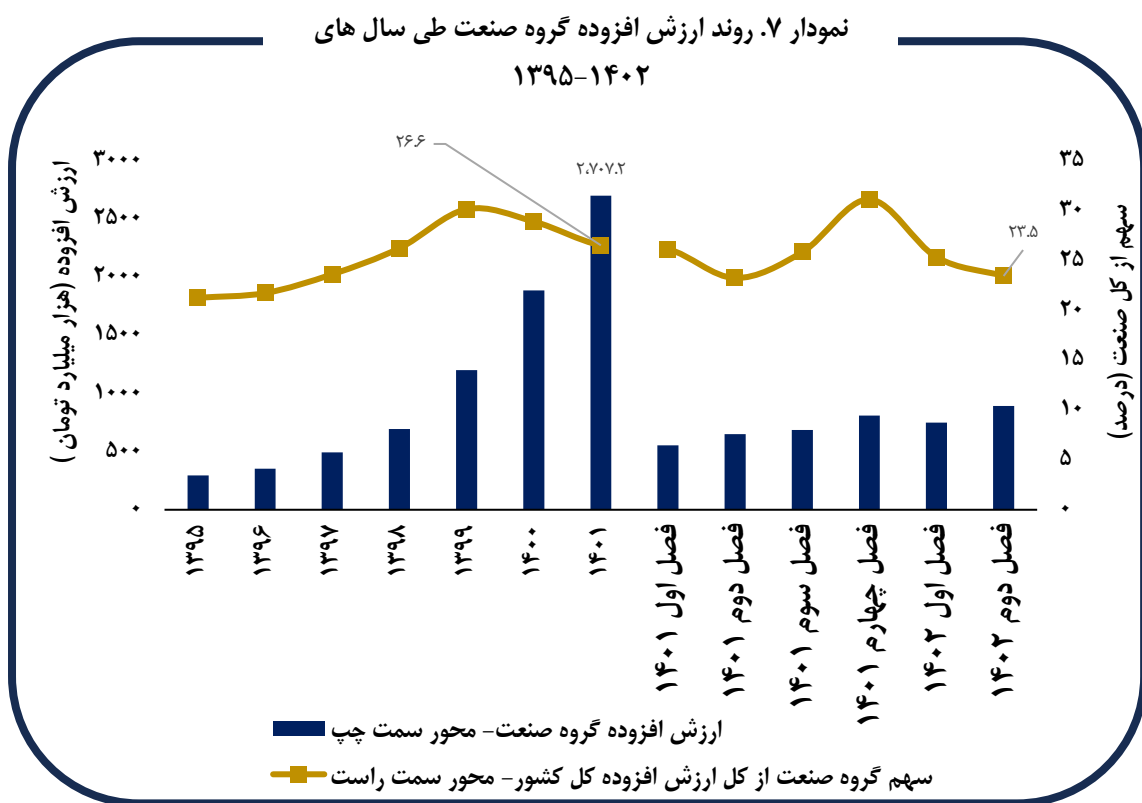

منبع: بانک مرکزی

۲. بخش‌های صنعت و معدن

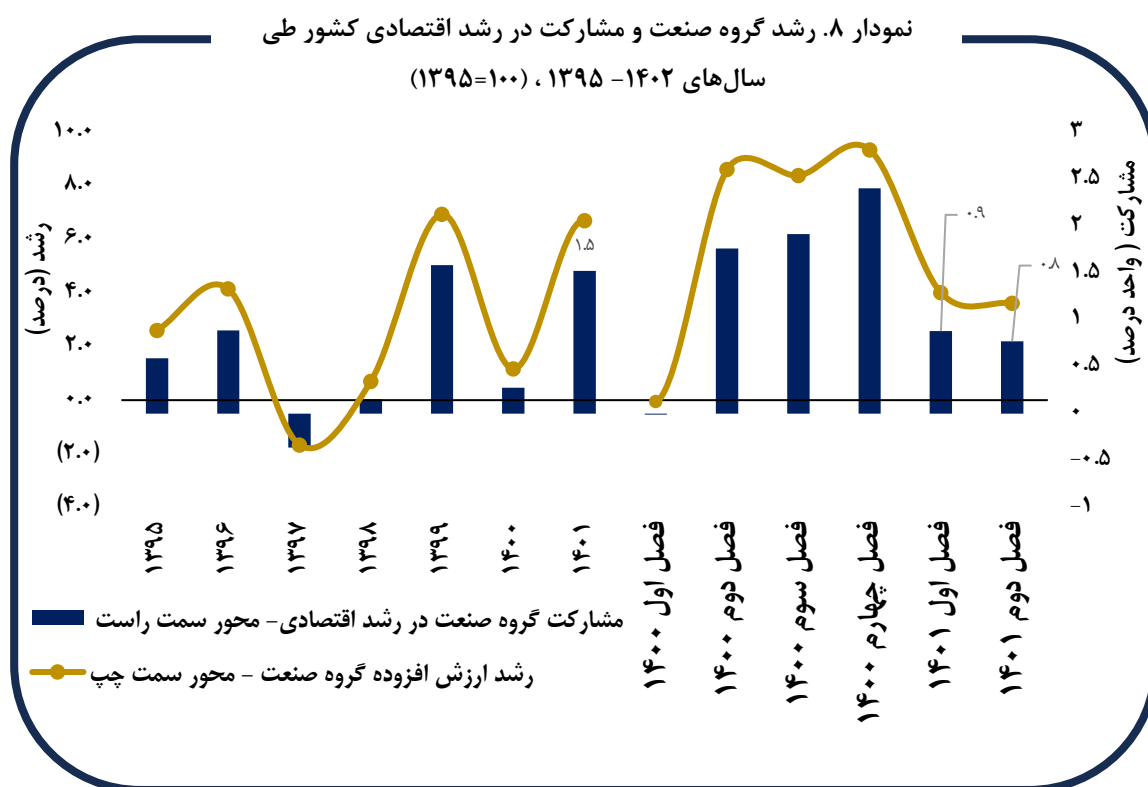
۲-۱. ارزش افزوده بخش صنعت

ارزش افزوده گروه صنعت از سال ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱ روند رو به رشدی داشته و در سال ۱۴۰۱ به بیشترین میزان خود رسیده است (۲۷۰۷ هزار میلیارد تومان)، اما سهم این گروه از ارزش افزوده کل کشور از سال ۱۳۹۹ روند کاهشی داشته و در سال ۱۴۰۱ به حدود ۲۷ درصد رسیده است. روند فصلی ارزش افزوده نیز نشان می‌دهد سهم گروه صنعت از کل کشور از فصل چهارم ۱۴۰۱ روند نزولی را آغاز کرده و در فصل دوم ۱۴۰۲ به حدود ۲۳.۵ درصد رسیده است.

به‌طور کلی، رشد ارزش افزوده گروه صنعت به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵، طی سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱ با فراز و نشیب‌هایی همراه بوده و به ۶.۷ درصد در سال ۱۴۰۱ رسیده است. به صورت فصلی نیز رشد ارزش افزوده این بخش پس از آنکه برای دومین فصل پیاپی از سرعت آن کاسته شده و در فصل دوم ۱۴۰۲ رشد ۳.۶ درصدی نسبت به فصل دوم سال ۱۴۰۰ را تجربه کرده است.

مطابق نمودار ۸، بخش صنعت در سال ۱۴۰۱ حدود ۱.۵ واحد درصد و در فصل دوم سال ۱۴۰۲ نیز مشارکت حدود ۰.۸ واحد درصدی در رشد اقتصادی کشور داشته است.

منبع: بانک مرکزی

۲-۲. شاخص تولید و فروش صنعت

براساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، شاخص تولید و فروش شرکت‌های صنعتی بورسی^۸ در ۹ ماهه نخست ۱۴۰۲ نسبت به مدت مشابه سال قبل، با افزایش ۰.۲ درصدی و کاهش ۱.۹ درصدی همراه بوده است.

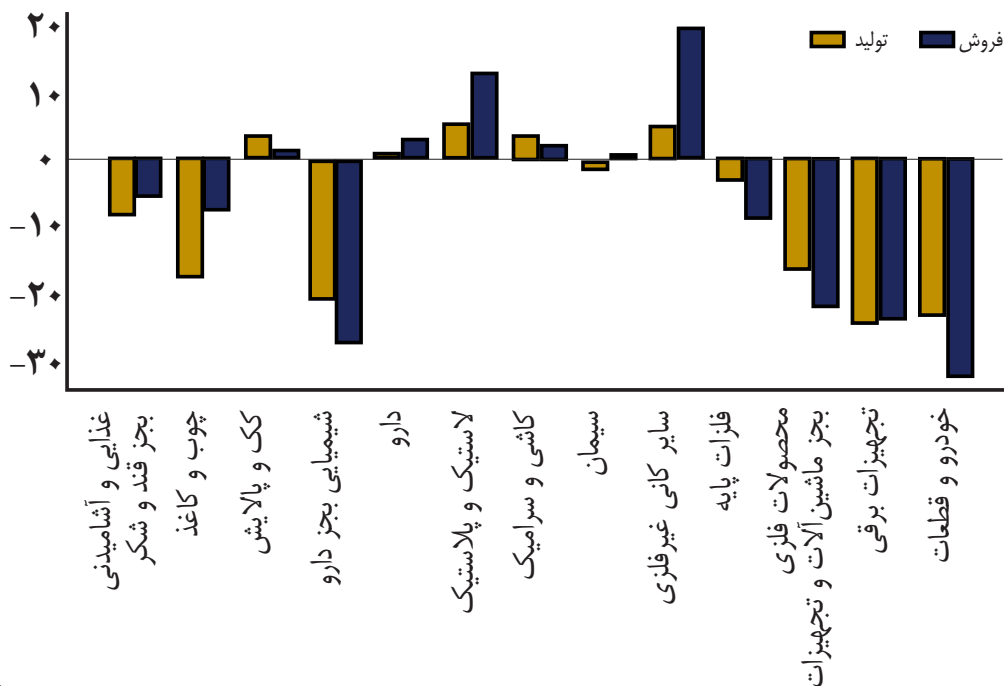
در آذرماه ۱۴۰۲ نیز شاخص تولید و فروش شرکت‌های صنعتی بورسی، نسبت به ماه مشابه سال قبل، به ترتیب حدود ۱۱.۷ و ۱۱.۹ درصد کاهش داشته است. در مقایسه با آبان ۱۴۰۲ نیز شاخص تولید و فروش این شرکت‌ها، کاهش ۲.۱ و ۰.۴ درصدی را تجربه کرده است.

مطابق نمودار ۹، آذر ماه ۱۴۰۲ نسبت به آذر ۱۴۰۱، از میان ۱۵ رشته فعالیت صنعتی بورسی، ۶ رشته فعالیت افزایش در شاخص تولید و ۹ رشته فعالیت کاهش در شاخص تولید داشته‌اند. رشته فعالیت‌های «لاستیک و پلاستیک»، «سایر کانی غیرفلزی» و «کاشی و سرامیک» بیشترین افزایش در شاخص تولید و رشته فعالیت‌های «تجهیزات برقی»، «خودرو و قطعات» و «شیمیایی (به جز دارو)» بیشترین کاهش در شاخص تولید و همچنین فروش را داشته‌اند.

^۸ این شاخص از اطلاعات ماهیانه ۳۱۹ شرکت بورسی و بر اساس سال پایه ۱۳۹۵ تهیه می‌شود.

نمودار ۹. رشد شاخص تولید و فروش رشته فعالیت‌های صنعتی در آذر

۱۴۰۲ نسبت به ماه مشابه سال قبل (درصد)

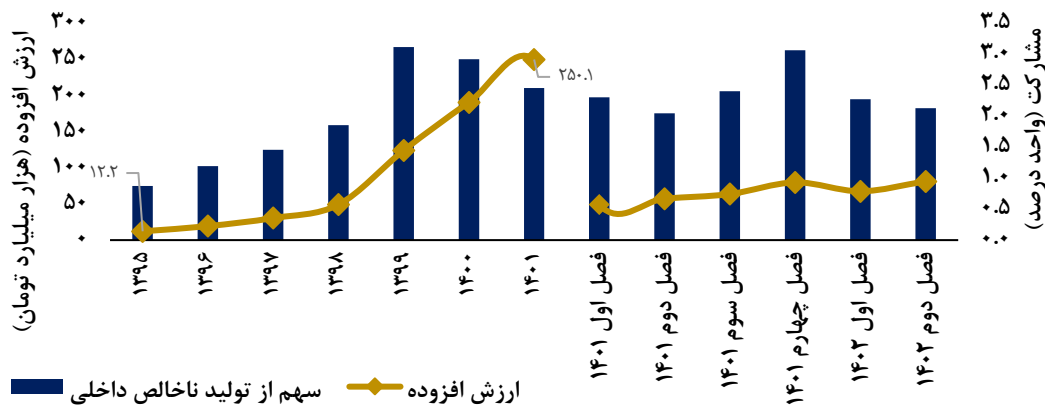

منبع: مرکز پژوهش‌های مجلس

۲-۳. ارزش افزوده بخش معدن

بر اساس آمارهای بانک مرکزی، ارزش افزوده بخش معدن از حدود ۱۲.۲ هزار میلیارد تومان در سال ۱۳۹۵ به ۲۵۰.۱ هزار میلیارد تومان در سال ۱۴۰۱ افزایش یافته و سهم ارزش افزوده این بخش از تولید ناخالص داخلی طی بازه مذکور از ۰.۹ درصد به ۲.۵ درصد رسیده است.

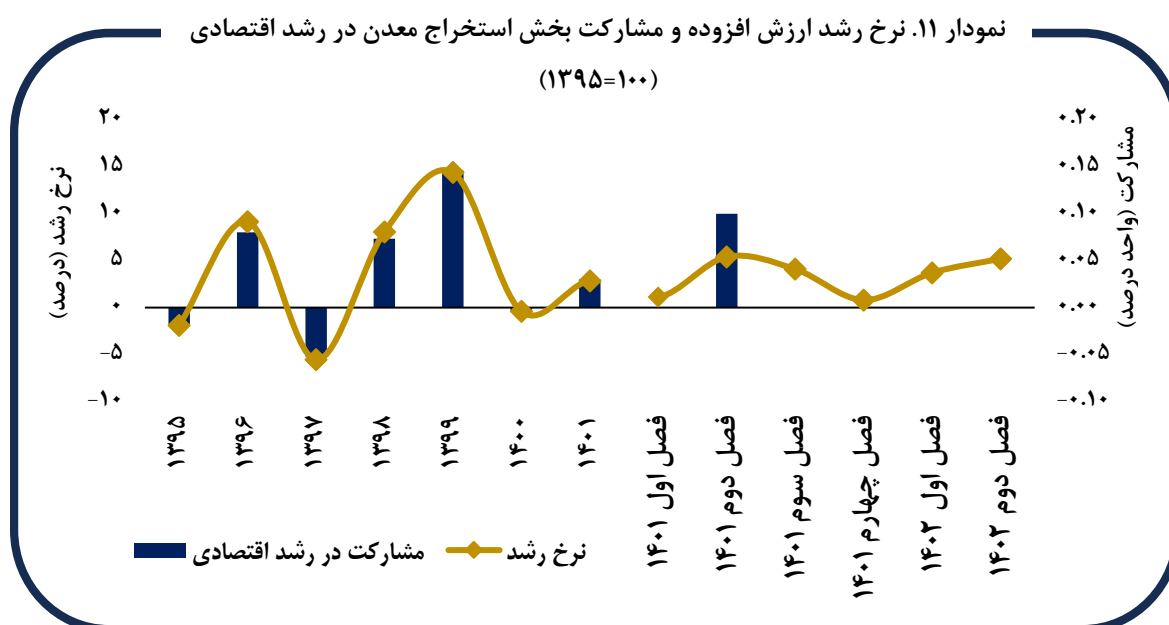
نمودار ۱۰. روند ارزش افزوده بخش معدن و سهم آن از تولید ناخالص داخلی

منبع: بانک مرکزی

سهم ارزش افزوده بخش معدن از تولید ناخالص داخلی در فصل اول سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ حدود ۲.۳ درصد بوده است. این در حالی است که این نسبت برای فصل دوم از ۲.۰ درصد در سال ۱۴۰۱ به ۲.۱ درصد در فصل دوم سال ۱۴۰۲ افزایش یافته است.

ارزش افزوده بخش معدن در بازه زمانی سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱، به طور متوسط سالانه ۴.۵ درصد کرده است. بیشترین نرخ رشد این دوره مربوط به سال ۱۳۹۹ و حدود ۱۴.۴ درصد بوده و کمترین نرخ رشد در سال ۱۳۹۷ و حدود منفی ۵.۶ درصد برآورد شده است. در این بازه زمانی، بیشترین میزان مشارکت بخش معدن در رشد اقتصادی کشور مربوط به سال ۱۳۹۹ و حدود ۰.۱۵ واحد درصد بوده است.

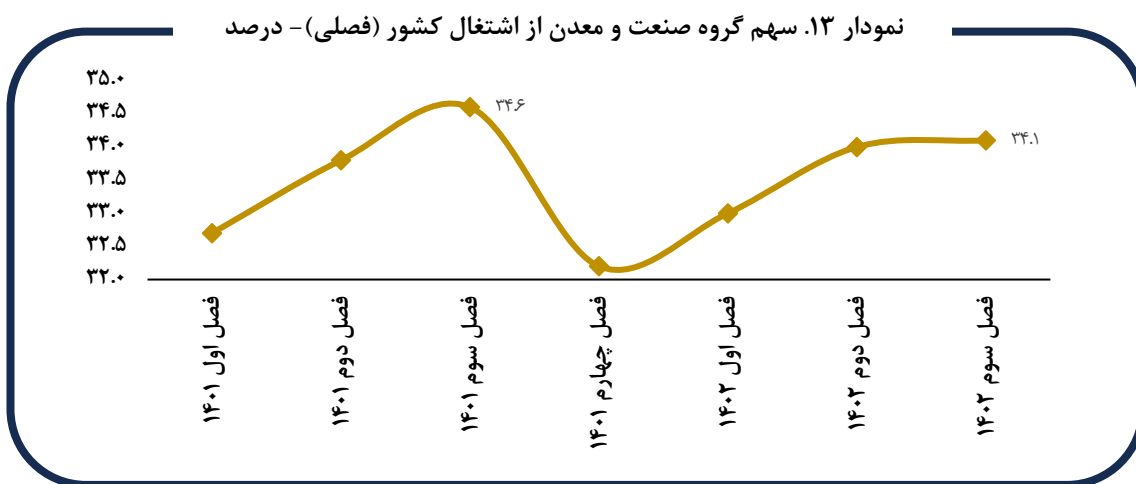
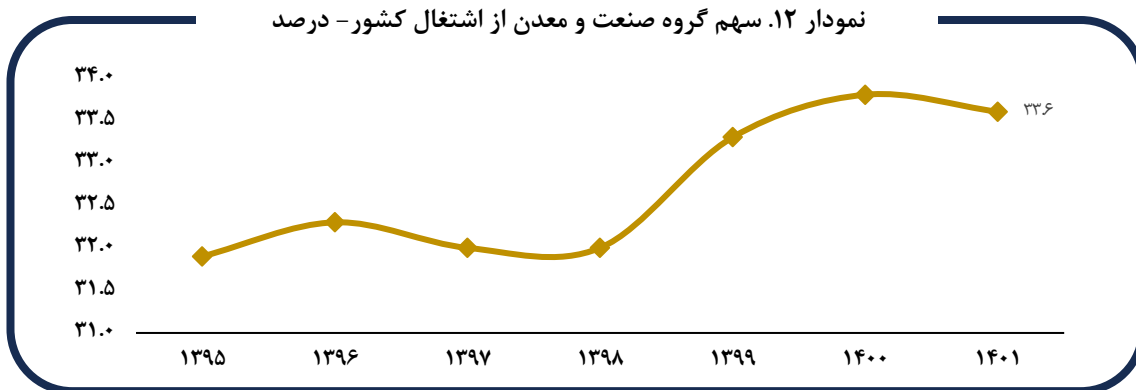

منبع: بانک مرکزی

۲-۴. اشتغال

سهم گروه صنعت و معدن از اشتغال کل کشور طی سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱ (بجز کاهش اندکی در سال ۱۳۹۷ و ۱۴۰۱) صعودی بوده و از ۳۱.۹ درصد در سال ۱۳۹۵ به ۳۳.۶ درصد در سال ۱۴۰۱ افزایش یافته است.

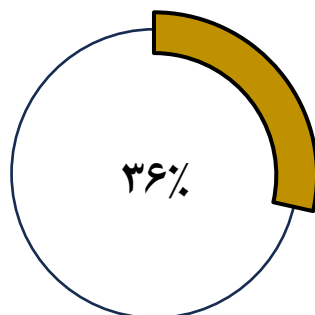
همچنین روند اشتغال فصلی گروه صنعت و معدن نشان می‌دهد سهم اشتغال این گروه در بهار ۱۴۰۲ به ۳۳ درصد از کل اشتغال کشور رسیده؛ در حالی که این نسبت برای فصل بهار ۱۴۰۱ حدود ۳۲.۷ درصد بوده است. در فصل تابستان نیز این سهم در سال ۱۴۰۲ حدود ۳۴ درصد بوده که نسبت به تابستان سال گذشته تغییر چندانی نداشته است. شایان ذکر است این سهم در پاییز ۱۴۰۲ به ۳۴.۱ درصد رسیده است.

منبع: مرکز آمار ایران

۵-۲. تسهیلات

از مجموع ۲۷۵۶ هزار میلیارد تومان تسهیلات پرداختی به کسب و کارها در ۸ ماهه نخست سال ۱۴۰۲، حدود ۹۹۰ هزار میلیارد تومان به گروه صنعت و معدن با سهم ۳۵.۹ درصدی تخصیص داده شده است. سهم تسهیلات پرداختی به گروه صنعت و معدن در سال ۱۴۰۱، حدود ۳۷ درصد و حدود ۱۳۹۲ هزار میلیارد تومان بوده است.

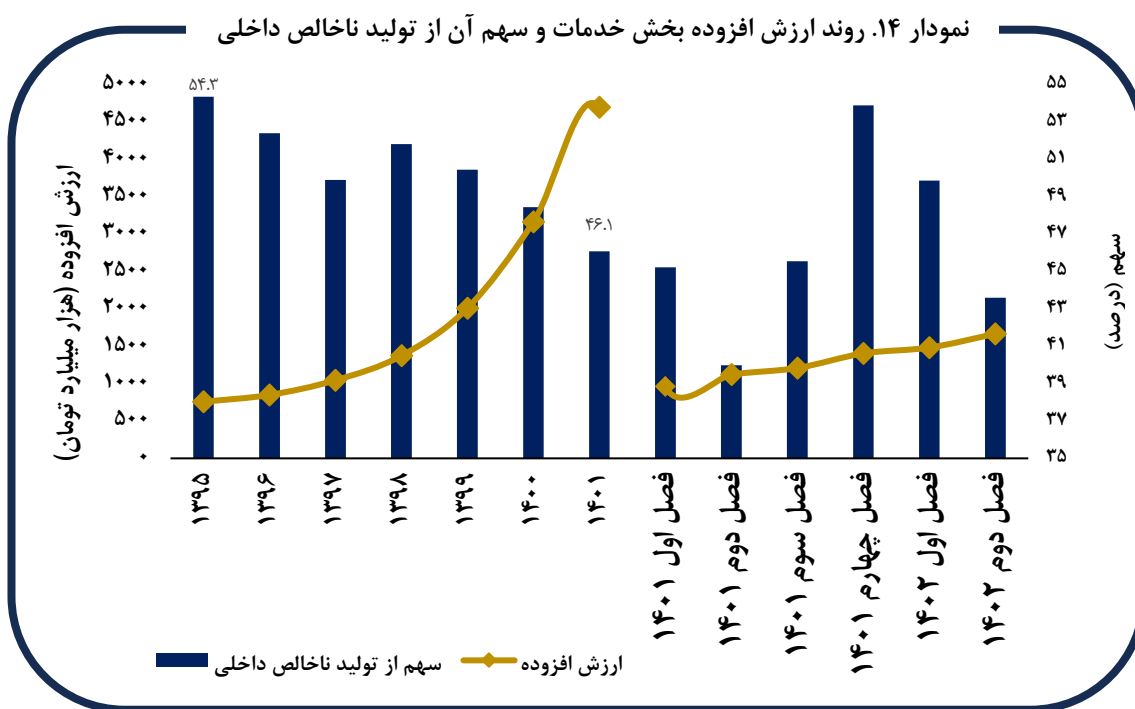

منبع: بانک مرکزی ج.ا.ا.

۳. بخش خدمات

۳-۱. ارزش افزوده

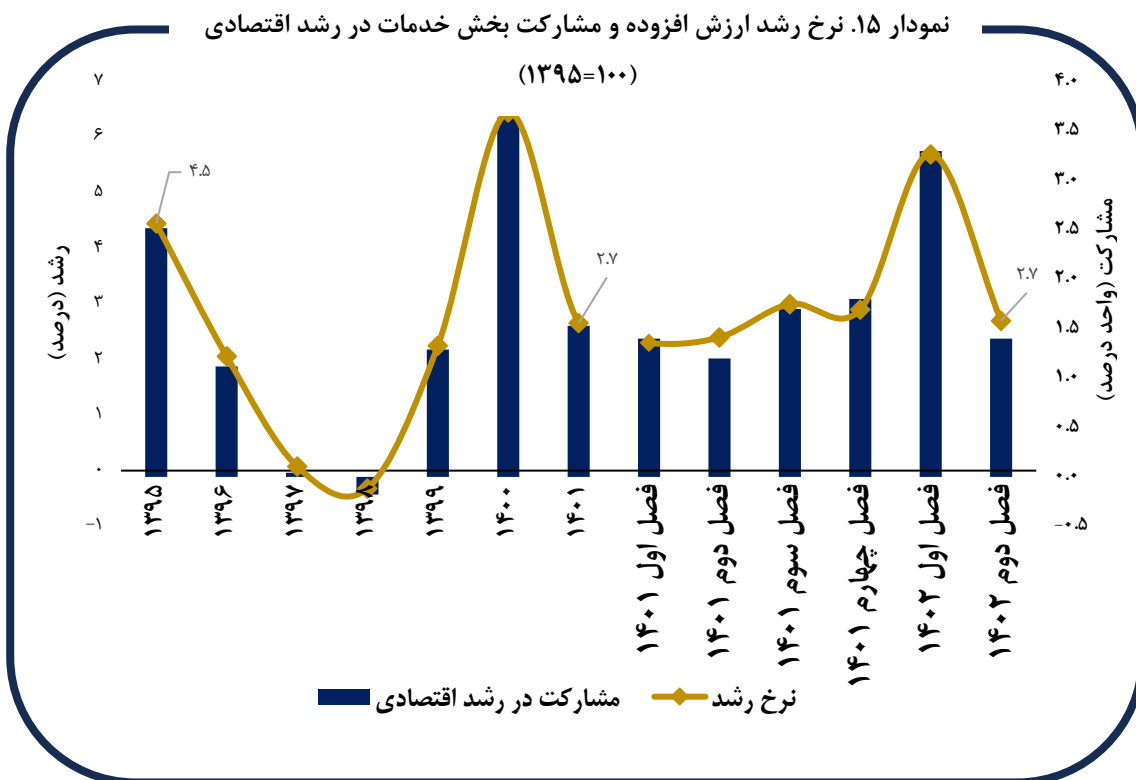
بر اساس آمارهای بانک مرکزی، ارزش افزوده بخش خدمات از حدود ۷۵۷ هزار میلیارد تومان در سال ۱۳۹۵ به ۴۶۹۱ هزار میلیارد تومان در سال ۱۴۰۱ افزایش یافته است. از طرف دیگر، سهم ارزش افزوده بخش خدمات از تولید ناخالص داخلی در این بازه از ۵۴.۳ درصد به ۴۶.۱ درصد کاهش یافته و به کمترین میزان خود طی این دوره رسیده است.

منبع: بانک مرکزی

سهم ارزش افزوده بخش خدمات از تولید ناخالص داخلی در فصل اول ۱۴۰۱ حدود ۴۵.۲ درصد بوده و در فصل نخست ۱۴۰۲ به ۴۹.۹ درصد افزایش یافته است. این نسبت برای فصل دوم نیز از ۴۰ درصد در سال ۱۴۰۱ به ۴۳.۶ درصد در سال ۱۴۰۲ افزایش یافته است.

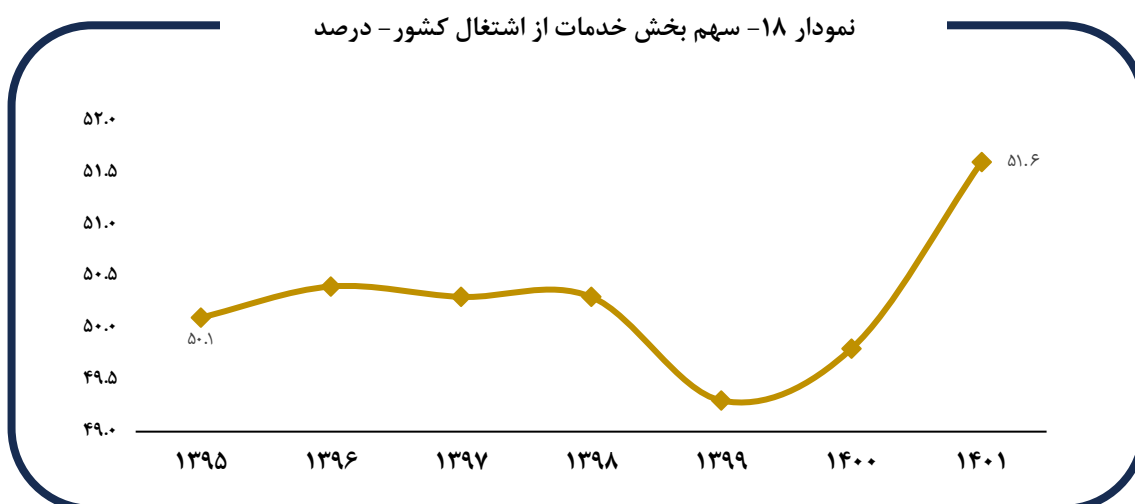
ارزش افزوده بخش خدمات در بازه زمانی سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱، به طور متوسط، سالانه حدود ۲.۲ درصد رشد کرده است. بیشترین نرخ رشد این دوره مربوط به سال ۱۴۰۰ و حدود ۶.۵ درصد و کمترین نرخ رشد نیز مربوط به سال ۱۳۹۸ و تقریباً منفی ۰.۳ درصد بوده است. در این بازه زمانی، بیشترین میزان مشارکت در رشد اقتصادی مربوط به سال ۱۴۰۰ و حدود ۳.۶۴ برآورد شده است (نمودار ۱۵).

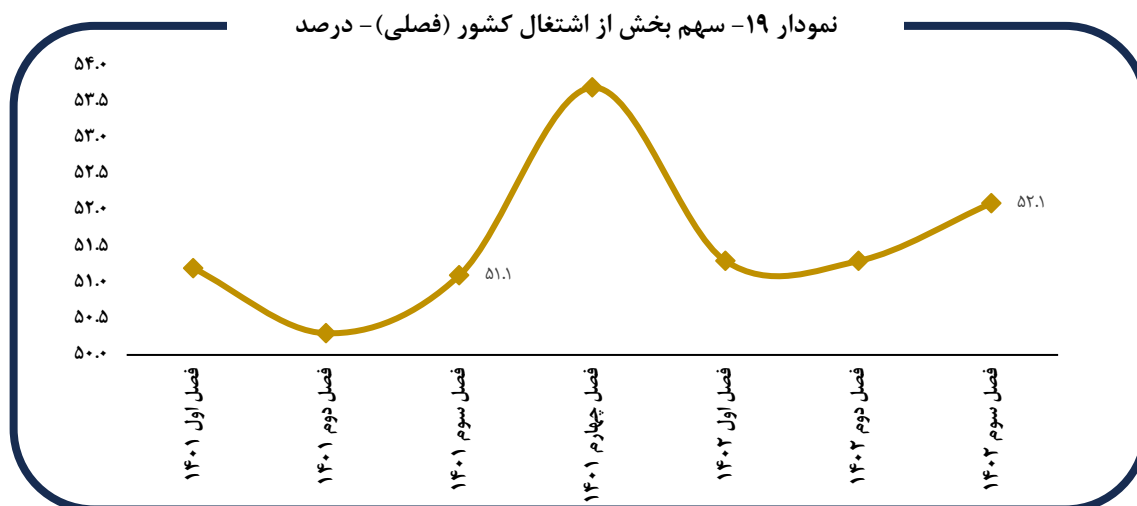

۲-۳. اشتغال

سهم اشتغال بخش خدمات از اشتغال کل کشور طی سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱ (بجز کاهش اندکی در سال ۱۳۹۷ و ۱۳۹۹) روند صعودی را دنبال کرده و از ۵۰.۱ درصد در سال ۱۳۹۵ به ۵۱.۶ درصد در سال ۱۴۰۱ افزایش یافته است (نمودار ۱۸).

همچنین روند فصلی اشتغال بخش خدمات نشان می‌دهد سهم اشتغال این بخش در بهار ۱۴۰۲ به ۵۱.۳ درصد از کل اشتغال کشور رسیده که نسبت به فصل بهار ۱۴۰۱ تغییر قابل توجهی نداشته است. اما در سال ۱۴۰۲، طی سه فصل نخست، سهم گروه خدمات از اشتغال روند افزایشی داشته و به ۵۲.۱ درصد در فصل سوم رسیده است (نمودار ۱۹).

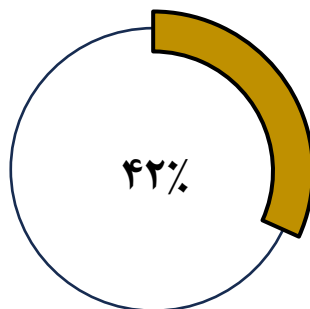

منبع: مرکز آمار ایران

۳-۳. تسهیلات

از مجموع ۲۷۵۶ هزار میلیارد تومان تسهیلات پرداختی به کسب و کارها در ۸ ماهه نخست سال ۱۴۰۲، حدود ۱۱۵۳ هزار میلیارد تومان به بخش خدمات با سهم ۴۱.۸ درصدی تخصیص داده شده است. سهم تسهیلات پرداختی به بخش خدمات در سال ۱۴۰۱، حدود ۳۹.۹ درصد و معادل ۱۵۰۲ هزار میلیارد تومان بوده است.

منبع: بانک مرکزی

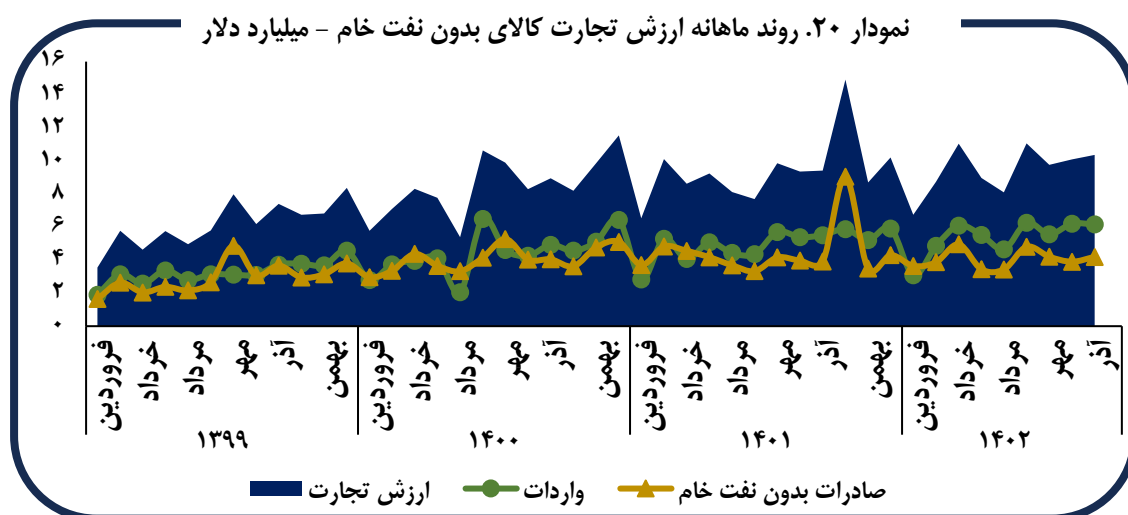
۴. بازرگانی خارجی

۴-۱. تحولات ماهانه تجارت

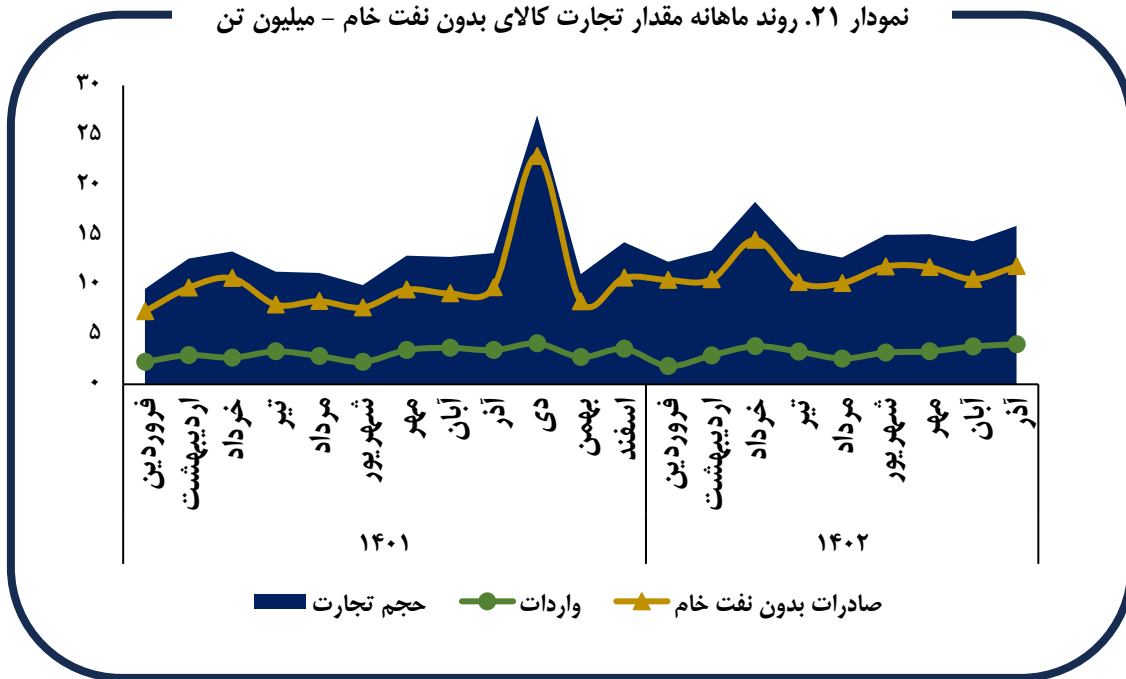
تجارت ایران طی ۹ ماهه نخست ۱۴۰۲ به لحاظ ارزشی حدود ۸۴.۸ میلیارد دلار بوده است که ۵۷ درصد از آن را واردات تشکیل می‌دهد و مابقی متعلق به صادرات است. به طور کلی، طی مدت مذکور حدود ۱۰۲ میلیون تن کالای غیرنفتی به ارزش تقریبی ۳۶ میلیارد دلار صادر و حدود ۲۹ میلیون تن کالا نیز به ارزش ۴۸ میلیارد دلار به کشور وارد شده است. تراز تجاری کشور نیز طی ۹ ماهه نخست ۱۴۰۲ حدود ۵.۵ میلیارد دلار نسبت به مدت مشابه سال قبل تضعیف شده و منفی ۱۲ میلیارد دلار بوده است که دلیل آن را می‌توان کاهش حدود ۱ درصدی صادرات در مقابل افزایش ۱۲.۳ درصدی واردات عنوان نمود. قیمت هر واحد کالاهای صادراتی و وارداتی کشور طی بازه مذکور نیز به ترتیب ۳۵۸ دلار به ازای هر تن و ۱۶۸۳ دلار به ازای هر تن بوده که به ترتیب کاهش حدود ۲۳ درصدی و افزایش حدود ۶ درصدی را تجربه کرده است.

روند ماهانه ارزش و مقدار صادرات و واردات کالاهای بدون نفت خام کشور تا پایان آذر ۱۴۰۲ نیز نشان می‌دهد که در ماه نهم سال جاری حدود ۱۲ میلیون تن کالا به ارزش ۴.۲ میلیارد دلار صادر و در مقابل حدود ۴ میلیون تن کالا به ارزش ۶.۲ میلیارد دلار وارد شده است. شایان ذکر است، در حالی که طی مدت مذکور هر دو ارزش و وزن صادرات با افزایش همراه بوده (به ترتیب ۷.۵ درصد و ۱۲.۴ درصد)؛ وزن واردات ۶.۲ درصد افزایش و ارزش آن ۰.۵ درصد کاهش را تجربه کرده است (نمودار ۲۰).

روند ماهانه متوسط قیمت صادرات و واردات کشور نیز نشان می‌دهد که قیمت واحد وارداتی کشور در آذر ۱۴۰۲ برای سومین ماه پیاپی به روند کاهشی خود ادامه داده و در مقابل نیز قیمت واحد صادراتی به ازای هر تن پس از افزایش در آبان سال جاری مجدداً در آذر ۱۴۰۲ کاهش یافته است. شایان ذکر است، متوسط قیمت صادرات و واردات کشور در آذر ۱۴۰۲ به ترتیب حدود ۳۵۳ دلار به ازای هر تن و ۱۵۲۹ دلار به ازای هر تن بوده است (نمودار ۲۱).

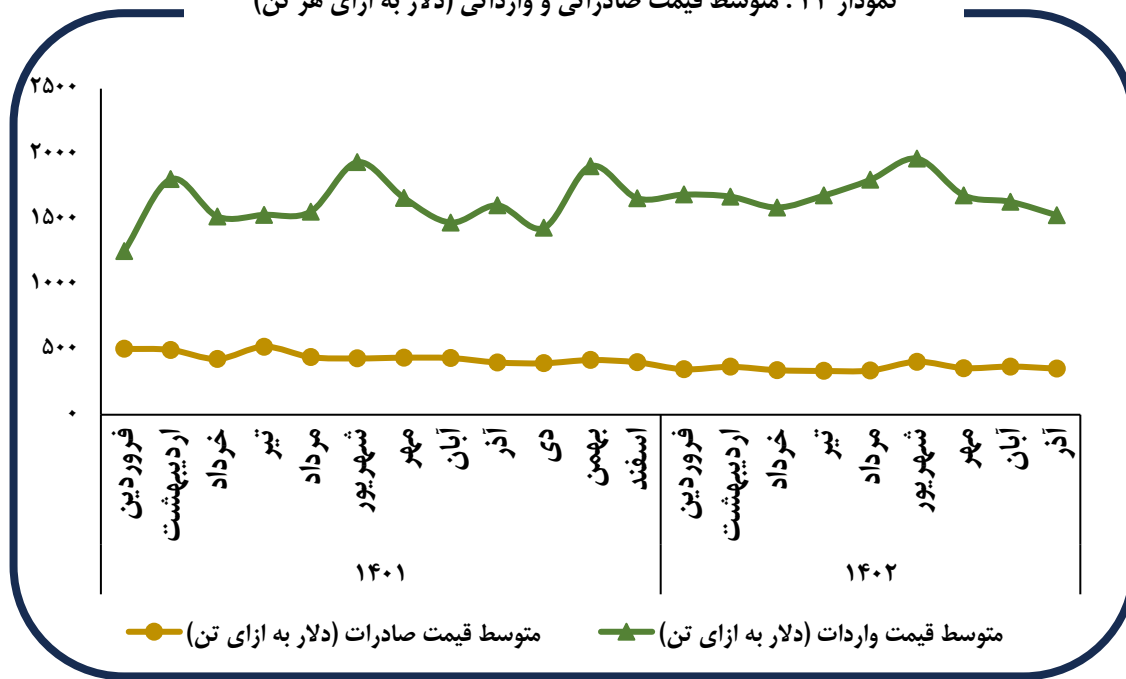

نمودار ۲۱. روند ماهانه مقدار تجارت کالای بدون نفت خام - میلیون تن

منبع: گمرک ج.ا.

نمودار ۲۲. متوسط قیمت صادراتی و وارداتی (دلار به ازای هر تن)

منبع: گمرک ج.ا.

۲-۴. مبادی و مقاصد عمده صادراتی و وارداتی

طی ۹ ماهه ۱۴۰۲ از ۱۴۳ کشور مقصد صادراتی ایران، ۱۰ کشور نخست حدود ۸۷ درصد از ارزش صادرات ایران را تشکیل می‌دهند که این رقم طی مدت مشابه سال قبل در میان همین تعداد کشور ۸۵ درصد بوده است. چین، عراق، امارات متحده عربی، ترکیه و هند با سهم حدود ۷۴ درصدی در میان ۵ مقصد نخست کشور طی مدت مذکور قرار دارند.

۱۰ مبدا عمده وارداتی کشور نیز طی ۹ ماهه نخست ۱۴۰۲ سهم حدود ۸۶ درصدی از ارزش واردات را به خود اختصاص داده‌اند که از این ۸۶ درصد، حدود ۷۴ واحد درصد متعلق به کشورهای امارات متحده عربی، چین، ترکیه، آلمان و هند است (جدول ۱).

جدول ۱. وضعیت تجارت ایران با عمده مقاصد صادراتی و مبادی وارداتی طی ۹ ماهه ۱۴۰۲

واردات			صادرات				
متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	سهم از کل (درصد)	ارزش (میلیارد دلار)	مبادی	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	سهم از کل (درصد)	ارزش (میلیارد دلار)	مقاصد
۱۵۴۳.۷	۳۱.۱	۱۵.۰	امارات متحده عربی	۳۰۱.۳	۲۸.۳	۱۰.۳	چین
۳۲۷۱.۸	۲۸.۴	۱۳.۷	چین	۳۴۸.۰	۱۹.۰	۶.۹	عراق
۱۷۱۵.۸	۱۰.۹	۵.۳	ترکیه	۴۵۸.۱	۱۲.۹	۴.۷	امارات متحده عربی
۳۷۵۹.۱	۳.۳	۱.۶	آلمان	۵۰۶.۴	۹.۰	۳.۳	ترکیه
۱۲۸۳.۳	۳.۰	۱.۴	هند	۲۹۷.۵	۴.۵	۱.۷	هند
۴۸۱.۲	۲.۸	۱.۴	روسیه	۴۶۲.۰	۴.۱	۱.۵	پاکستان
۵۴۷.۷	۱.۹	۰.۹	انگلستان	۴۲۳.۷	۳.۶	۱.۳	افغانستان
۹۲۰.۴	۱.۶	۰.۸	هلند	۲۸۸.۱	۲.۷	۱.۰	عمان
۱۰۴۰.۳	۱.۶	۰.۸	سوئیس	۴۱۰.۰	۱.۹	۰.۷	روسیه
۷۴۹.۱	۱.۴	۰.۷	عمان	۴۵۵.۰	۱.۴	۰.۵	اندونزی

۳-۴. وضعیت صادرات به تفکیک گروه‌های صنعت، معدن و کشاورزی

در میان اقلام صادراتی کشور طی ۹ ماهه ۱۴۰۲، کالاهای پتروشیمی و پایه نفتی با رقم ۱۸ میلیارد دلار، سهم ۴۹ درصدی از ارزش کل صادرات کشور را به خود اختصاص داده‌اند که این سهم نسبت به مدت مشابه سال قبل ۸ واحد درصد افزایش یافته؛ در حالی که از لحاظ ارزشی کاهش ۸ درصدی را تجربه کرده است. پس از این محصولات، گروه معدن و صنایع معدنی با سهم ۲۷ درصدی، حدود ۱۰ میلیارد دلار را به خود اختصاص داده‌اند که سهم آنها نسبت به ۹ ماهه ۱۴۰۱ حدود ۸ واحد درصد نیز افزایش یافته است (جدول ۲).

در میان اقلام مختلف صادراتی کشور طی ۹ ماهه ۱۴۰۲، متوسط قیمت صادراتی فرش و صنایع دستی با رقم ۲۹۰۰ دلار به ازای هر تن از سایر اقلام بیشتر بوده و نسبت به مدت زمان مشابه سال قبل ۲۷ دلار به ازای هر تن نیز افزایش یافته است (جدول ۲).

جدول ۲. وضعیت صادرات ایران به تفکیک گروه‌های اصلی طی ۹ ماهه ۱۴۰۲

۹ ماهه ۱۴۰۱			۹ ماهه ۱۴۰۲			بخش	بخش
متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	وزن (میلیون تن)	ارزش (میلیارد دلار)	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	وزن (میلیون تن)	ارزش (میلیارد دلار)		
۵۳۷.۵	۴.۴	۲.۴	۶۴۹	۴.۶	۳.۰	کشاورزی	
۱۰۷۹.۸	۴.۶	۵.۰	۱۰۶۱.۲	۵.۲	۵.۶	صنعت	
۲۵۵.۳	۳۵.۵	۹.۱	۲۰۸.۲	۴۶.۹	۹.۸	معدن و صنایع معدنی	
۵۵۳.۶	۳۵.۴	۱۹.۶	۳۹۹.۴	۴۵.۱	۱۸.۰	پتروشیمی و پایه نفتی	
۲۸۷۳.۰	۰.۰	۰.۱	۲۹۰۰.۴	۰.۰	۰.۱	فرش و صنایع دستی	

منبع: گمرک ج.ا.

۴-۴. محصولات عمده صادراتی و وارداتی

در میان ۴۱۱۲ قلم کالای صادراتی کشور طی ۹ ماهه ۱۴۰۲، حدود ۸۵ درصد از کل ارزش صادرات غیرنفتی کشور را تنها ۱۱۴ قلم کالا تشکیل می‌دهند که نشان‌دهنده تنوع پایین اقلام صادراتی است. بررسی‌ها همچنین نشان می‌دهد این سهم برای ده کالای نخست صادراتی کشور طی بازه مورد بررسی ۴۱ درصد است. «گاز طبیعی مایع شده»، «پروپان مایع شده» و «متانول» عمده کالاهای صادراتی کشور به لحاظ ارزشی در ۹ ماهه نخست سال جاری هستند (جدول ۳).

کل اقلام وارداتی کشور نیز طی ۹ ماهه ۱۴۰۲ حدود ۴۹۶۰ ردیف تعرفه ۸ رقمی بوده که ۸۵ درصد از ارزش آن متعلق به ۶۵۹ ردیف تعرفه است. سهم ۱۰ کالای وارداتی نخست نیز طی مدت مورد بررسی حدود ۲۷ درصد از کل ارزش واردات کشور را دارا است. شایان ذکر است، «ذرت دامی»، «تلفن همراه»

و «دانه سویا» سه کالای نخست وارداتی کشور بوده‌اند و به طور تجمعی ۱۳ درصد از کل ارزش اقلام وارداتی را به خود اختصاص داده‌اند (جدول ۴).

جدول ۳. وضعیت ده کالای عمده صادراتی بدون نفت خام طی ۹ ماهه ۱۴۰۲

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	۱۴۰۲ ماهه ۹			۱۴۰۱ ماهه ۹		
			ارزش (میلیارد دلار)	سهم از کل ارزش صادرات (درصد)	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	ارزش (میلیارد دلار)	سهم از کل ارزش صادرات (درصد)	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)
۱	۲۷۱۱۱۹۰	گاز طبیعی مایع شده در ظروف یک هزار سانتی‌متر مکعب و بیشتر	۲.۷	۷.۲	۳۳۵.۰	۱.۰	۲.۸	۲۰۴.۳
۲	۲۷۱۱۱۹۰	پروپان مایع شده در ظروف یک هزار سانتی‌متر مکعب و بیشتر	۲.۳	۶.۳	۳۵۱.۳	۳.۰	۸.۳	۷۱۱.۴
۳	۲۹۰۵۱۰۰	متانول	۱.۷	۴.۶	۲۲۲.۱	۱.۸	۵.۰	۲۷۴.۷
۴	۲۷۱۲۲۰۰	قیر نفت	۱.۷	۴.۶	۲۸۵.۹	۱.۳	۳.۵	۲۸۴.۸
۵	۲۷۱۱۱۹۰	بوتان مایع شده در ظروف یک هزار سانتی‌متر مکعب و بیشتر	۱.۶	۴.۲	۳۵۴.۷	۱.۸	۴.۸	۶۹۸.۷
۶	۷۲۰۶۱۰۰	شمش از آهن و فولاد غیر ممزوج که در جای دیگر ذکر نشده	۱.۳	۳.۵	۳۸۶.۹	۱.۱	۳.۱	۵۰۰.۶
۷	۳۱۰۲۱۰۹۰	سایر اوره حتی به صورت محلول در آب	۱.۲	۳.۴	۳۰۶.۳	۱.۲	۳.۴	۵۰۲.۲
۸	۲۷۱۱۱۹۰	سایر گازهای نفتی و هیدروکربورهای گازی شکل مایع شده غیرمذکور در ظروف یک هزار سانتی‌متر مکعب و بیشتر	۰.۹	۲.۶	۴۳۹.۵	۰.۶	۱.۷	۴۶۲.۷
۹	۷۲۰۷۱۲۰	محصولات نیمه‌تمام از آهن یا از فولادهای غیر ممزوج با سطح مقطع عرضی مربع مستطیل (به جز مربع) با ضخامت بیش از ۲۰۰ میلیمتر دارای کمتر از ۲۵٪ وزنی کربن	۰.۸	۲.۲	۴۸۰.۵	۰.۶	۱.۶	۵۲۴.۶
۱۰	۷۲۱۲۲۰۰	میله‌های آهنی یا فولادی، گرم نورد شده دارای دندان، برآمدگی گودی یا بعد از نورد تاب‌داده شده، یا با تغییر شکل یافتگی‌های حاصل از نورد	۰.۸	۲.۱	۴۹۶.۴	۰.۹	۲.۴	۵۵۲.۴
مجموع			۱۴.۹	۴۰.۹	۳۶۹.۴	۱۳.۳	۳۶.۵	۴۶۳

منبع: گمرک ج.ا.

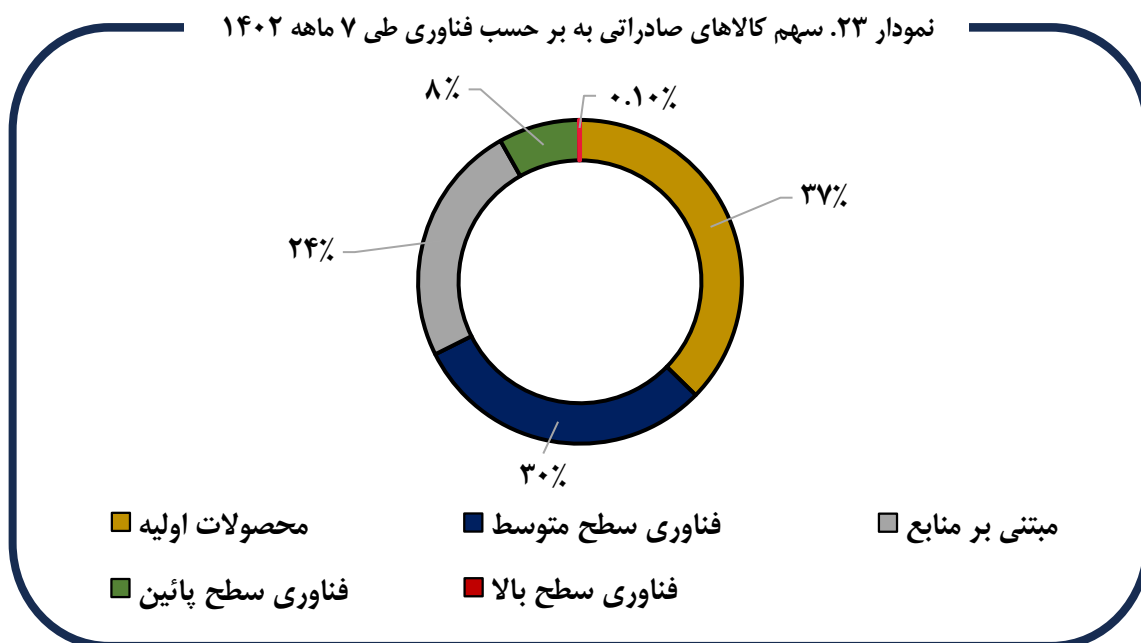
جدول ۴. وضعیت ده کالای عمده وارداتی طی ۹ ماهه ۱۴۰۲

ردیف	کد تعرفه	شرح تعرفه	۱۴۰۲ ماهه ۹			۱۴۰۱ ماهه ۹		
			ارزش (میلیارد دلار)	سهم از کل ارزش صادرات (درصد)	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)	ارزش (میلیارد دلار)	سهم از کل ارزش صادرات (درصد)	متوسط قیمت (دلار به ازای هر تن)
۱	۱۰۰۵۹۰۱۰	ذرت دامی	۲.۸	۵.۸	۳۸۰.۰	۲.۴	۵.۷	۴۰۰.۶
۲	۸۵۱۷۱۲۹۰	سایر تلفن‌های هوشمند غیرمذکور	۳.۰	۴.۱	۵۷۴۱۸۴.۶	۱.۲	۲.۸	۵۷۸۹۵۹.۲
۳	۱۲۰۱۹۰۱۰	دانه سویا تراریخته	۱.۵	۳.۱	۷۱۹.۹	۱.۴	۳.۴	۷۷۴.۰
۴	۷۱۰۸۱۲۰۰	طلا به اشکال خام برای مصارف غیرپولی	۱.۲	۲.۵	۶۳۷۹۶۸.۶	۰.۰	۰.۰	-
۵	۹۸۸۷۰۲۱۲	قطعات منفصله جهت تولید اتومبیل‌سواری ردیف ۸۷۰۳ بنزینی با حجم سیلندر ۲۰۰۰ سی‌سی یا ساخت داخل ۱۴٪ تا کمتر از ۳۰٪ به‌استثنای لاستیک	۱.۲	۲.۵	۱۰۰۲۳.۳	۰.۵	۱.۱	۹۷۶۶.۸
۶	۱۵۱۲۱۱۰۰	روغن دانه آفتاب‌گردان، روغن گلرنگ یا زعفران کاذب	۱.۰	۲.۱	۱۵۱۰.۸	۰.۹	۲.۲	۱۸۲۶.۰
۷	۱۰۰۱۹۹۲۰	گندم معمولی	۰.۹	۱.۹	۴۰۲.۸	۱.۴	۳.۳	۴۲۷.۱
۸	۱۰۰۶۳۰۲۰	برنج کامل سفید شده صیقلی یا براق شده	۰.۹	۱.۹	۱۱۷۶.۸	۱.۸	۴.۱	۱۱۹۸.۷
۹	۱۰۰۳۹۰۰۰	جو به‌استثنای بذر	۰.۷	۱.۴	۳۵۵.۲	۰.۶	۱.۳	۴۰۸.۹
۱۰	۲۳۰۴۰۰۰۰	کنجاله و سایر آخال‌های جامد، حتی خرد شده یا به هم فشرده به شکل حبه یا گلوله که از استخراج روغن سویا به دست می‌آید.	۰.۶	۱.۳	۶۳۲.۴	۰.۴	۱.۰	۶۰۵.۷
مجموع			۱۴.۹	۴۰.۹	۳۶۹.۴	۱۳.۳	۳۶.۵	۴۶۳

منبع: گمرک ج.ا.

۴-۵. صادرات بر حسب سطح فناوری

در میان اقلام صادراتی کشور طی ۷ ماهه نخست ۱۴۰۲، بر حسب فناوری، تنها ۰.۱ درصد از ارزش کل صادرات غیرنفتی کشور متعلق به کالاهای با سطح فناوری بالا بوده است. در واقع سهم بالایی از صادرات کالاهای کشور به صادرات محصولات اولیه و محصولات با سطح فناوری متوسط اختصاص دارد که ۶۷ درصد از ارزش صادرات کشور را تشکیل می‌دهد (نمودار ۲۳).

منبع: گمرک ج.ا.

۴-۶. واردات کالاهای اساسی

بررسی وضعیت واردات ۲۰ قلم کالای اساسی کشور نشان می‌دهد که سهم این اقلام از ارزش کل واردات کشور طی ۹ ماهه ۱۴۰۲ حدود ۲۵ درصد بوده که نسبت به مدت مشابه سال گذشته به لحاظ ارزشی کاهش ۷.۴ درصدی را تجربه کرده است. طی بازه مذکور حدود ۲۹ میلیون تن کالای اساسی به ارزش تقریبی ۴۸ میلیارد دلار به کشور وارد شده که عمده آن را «ذرت» و «انواع دانه‌های روغنی» به ترتیب با سهم ۲۳ درصد و ۱۷ درصد از کل ارزش واردات این اقلام تشکیل می‌دهد (جدول ۵).

جدول ۵. وضعیت واردات کالاهای اساسی طی ۹ ماهه ۱۴۰۲

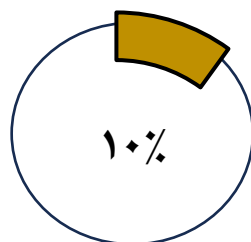
درصد تغییرات		۹ ماهه ۱۴۰۱		۹ ماهه ۱۴۰۲		نام کالا
ارزش	وزن	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزارتن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزارتن)	
۱۴.۹۶	۱۸.۰۹	۲۴۶۰	۶۱۲۷	۲۸۰۴	۷۲۳۵	ذرت
۳.۸۲	۲۰.۲۳	۱۹۸۸	۱۱۳۶	۲۰۶۴	۱۳۶۶	روغن‌های خوراکی نیمه جامد، مایع و خام
۲.۵	۱۰.۴۵	۱۶۵۹	۲۰۱۷	۱۷۰۱	۲۲۲۸	انواع دانه‌های روغنی

درصد تغییرات		۹ ماهه ۱۴۰۱		۹ ماهه ۱۴۰۲		نام کالا
ارزش	وزن	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزارتن)	ارزش (میلیون دلار)	وزن (هزارتن)	
-۵۰.۴۴	-۴۲.۳	۱۹۳۹	۱۴۱۸	۹۶۱	۸۱۸	برنج
-۳۵.۱۷	-۲۹.۸۳	۱۴۲۴	۳۲۵۹	۹۲۳	۲۲۸۷	گندم
۱۶.۸۹	۳۴.۵۹	۵۷۶	۱۴۰۹	۶۷۳	۱۸۹۶	جو
۴۰.۰۱	۳۴.۱	۴۴۵	۷۳۵	۶۲۳	۹۸۵	کنجاله سویا
۵۶.۴	۵۱.۱۵	۲۴۴	۲۲۸	۲۸۱	۳۴۴	کود شیمیایی
۲۲.۱۶	۲۲.۷۵	۳۰.۳	۸۷	۳۷۰	۱۰۷	لاستیک سنگین
-۵۲.۲۸	-۵۹.۱۷	۵۸۲	۱۰۸۳	۲۷۸	۴۴۲	شکر خام
۵۱.۷۵	۴۹.۰۱	۱۵۵	۳۶	۲۳۶	۵۳	گوشت قرمز سرد سنگین
۱۷.۸۳	۲۴.۷۱	۱۸۶	۱۵۶	۲۱۹	۱۹۵	کاغذ چاپ و تحریر
-۵.۳۸	۶.۷۹	۲۲۳	۱۶۶	۲۱۱	۱۷۸	خمیر کاغذ
-۶۱.۰۹	-۶۰.۵۸	۴۳۶	۷۷	۱۷۰	۳۰	چای خشک
۳۵۹۷.۰۹	۲۷۰۴.۰۲	۵	۱	۱۶۹	۲۲	گوشت قرمز سبک گرم
-۳۷.۳۶	-۳۶.۸۳	۲۴۱	۲۰۳	۱۵۱	۱۲۸	حبوبات
-۱۸.۴۸	۳.۷۲	۱۰۰	۸	۸۱	۹	سموم تکنیکال شیمیایی
-۳۱.۵۳	-۴۶.۶۹	۹۳	۵۳	۶۴	۲۸	گوشت مرغ
۶۳.۷۴	۲۴.۶۶	۱۵	۵	۲۵	۷	انواع بذر
-۹.۵۵	-۸۸.۲	۱۴	۱۶	۱۳	۱۵	کاغذ روزنامه
-۷.۴۳	۰.۸۴	۱۳۰۸۸	۱۸۲۲۱	۱۲۱۱۶	۱۸۳۷۴	جمع کالاهای اساسی
۱۲.۲۹	۶.۰۴	۴۳۰۶۶	۲۷۱۰۰	۴۸۳۵۸	۲۸۷۳۷	جمع کل واردات

منبع: گمرک ج.ا.

۷-۴. تسهیلات اعطایی به بخش بازرگانی

از مجموع ۲۷۵۸ هزارمیلیارد تومان تسهیلات اعطایی به کسب و کارها طی ۸ ماهه ۱۴۰۲، حدود ۱۰ درصد (معادل ۲۷۵ هزار میلیارد تومان) به بخش بازرگانی کشور تخصیص داده شده است. شایان ذکر است سهم تسهیلات پرداختی به بخش بازرگانی طی مدت مذکور نسبت به پایان سال ۱۴۰۱ با افزایش ۱.۲ واحد درصدی همراه شده است.

منبع: بانک مرکزی

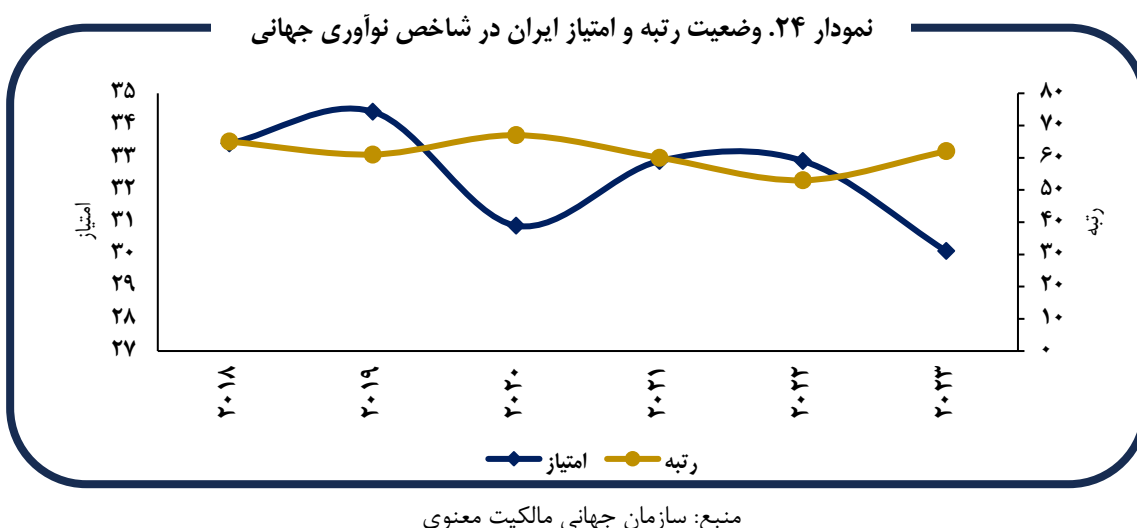
۵. نوآوری

۵-۱. شاخص نوآوری جهانی

شاخص نوآوری جهانی^۹ رتبه‌بندی کشورها را بر اساس ظرفیت و موفقیت در نوآوری نشان می‌دهد و هر ساله توسط سازمان جهانی مالکیت فکری منتشر می‌شود. به‌طور کلی، این شاخص از هفت رکن اصلی و هر رکن از سه زیر رکن تشکیل شده است. ۷ رکن اصلی این شاخص شامل:

در میان ۱۳۲ کشور مورد بررسی در گزارش شاخص نوآوری سال ۲۰۲۳، نسبت به سال قبل، امتیاز ایران با افت ۲.۸ واحدی همراه بوده که باعث تضعیف رتبه ایران در میان کشورهای مورد بررسی شده است. رتبه ایران از ۵۳ در سال ۲۰۲۲ به ۶۲ در سال ۲۰۲۳ رسیده و با افت ۹ پله‌ای مواجه شده است. بررسی وضعیت ایران در ارکان اصلی این شاخص نشان می‌دهد ایران در رکن پیچیدگی بازار بهترین عملکرد (رتبه ۱۹ در میان ۱۳۲ کشور) و در ارکان نهادی و پیچیدگی کسب و کار (به ترتیب رتبه ۱۳۱ و ۱۱۷ در میان ۱۳۲ کشور) ضعیف‌ترین عملکرد را داشته است. رتبه ایران در ۴ رکن دیگر سرمایه انسانی و تحقیقات، زیرساخت‌ها، خروجی‌های دانشی و فناورانه و خروجی‌های خلاقانه نیز به ترتیب ۶۰، ۹۷، ۵۵ و ۴۳ بوده است (نمودار ۲۴).

^۹ Global Innovation Index

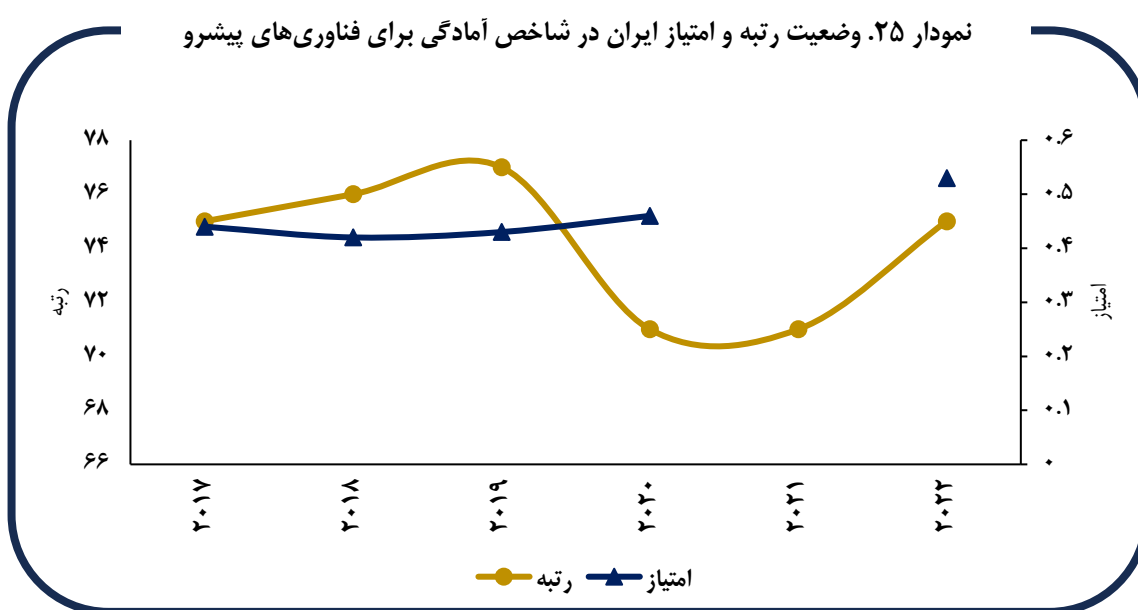
۲-۵. شاخص آمادگی برای فناوری‌های پیشرو

شاخص آمادگی برای فناوری‌های پیشرو^{۱۰}، جزء کلیدی گزارش فناوری و نوآوری آنکتاد^{۱۱} است که آمادگی کشورها را برای پذیرش و استفاده از فناوری‌های پیشرو، مانند هوش مصنوعی، بلاک‌چین و انرژی‌های تجدیدپذیر و غیره ارزیابی و رتبه‌بندی می‌کند.

شاخص آمادگی برای فناوری‌های پیشرو دارای پنج زیرشاخص اصلی زیر است:

- میزان توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات (تعداد کاربران اینترنت و سرعت دانلود)
- مهارت‌ها (سال‌های تحصیلی مورد انتظار و شاغلان با تحصیلات بالا)
- فعالیت‌های تحقیق و توسعه (تعداد نشریات و تعداد حق ثبت اختراع)
- فعالیت صنعتی (صادرات صنعتی با فناوری بالا و صادرات خدمات دیجیتالی)
- دسترسی به تأمین مالی (نسبت اعتبار داخلی به بخش خصوصی)

بالاترین و پایین‌ترین امتیاز در این شاخص نیز به ترتیب یک و صفر است. در سال ۲۰۲۲، ایران با امتیاز ۰.۵۳ در جایگاه ۷۵ در میان ۱۶۶ کشور قرار داشته و به لحاظ رتبه نسبت به سال گذشته ۴ پله تضعیف شده است. در بین زیرشاخص‌های آمادگی برای فناوری‌های پیشرو، عملکرد ایران در فعالیت‌های تحقیق و توسعه با رتبه ۳۵ از سایر زیر شاخص‌ها بهتر و در مقابل، عملکرد آن در دو زیرشاخص فعالیت صنعتی و میزان توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات به ترتیب با رتبه‌های ۱۱۸ و ۷۸ در میان ۱۶۶ کشور مورد بررسی، ضعیف‌ترین عملکرد بوده است (نمودار ۲۵).

منبع: گزارش تکنولوژی و نوآوری آنکتاد و مرکز پژوهش‌های مجلس

¹⁰ Frontier technologies readiness index

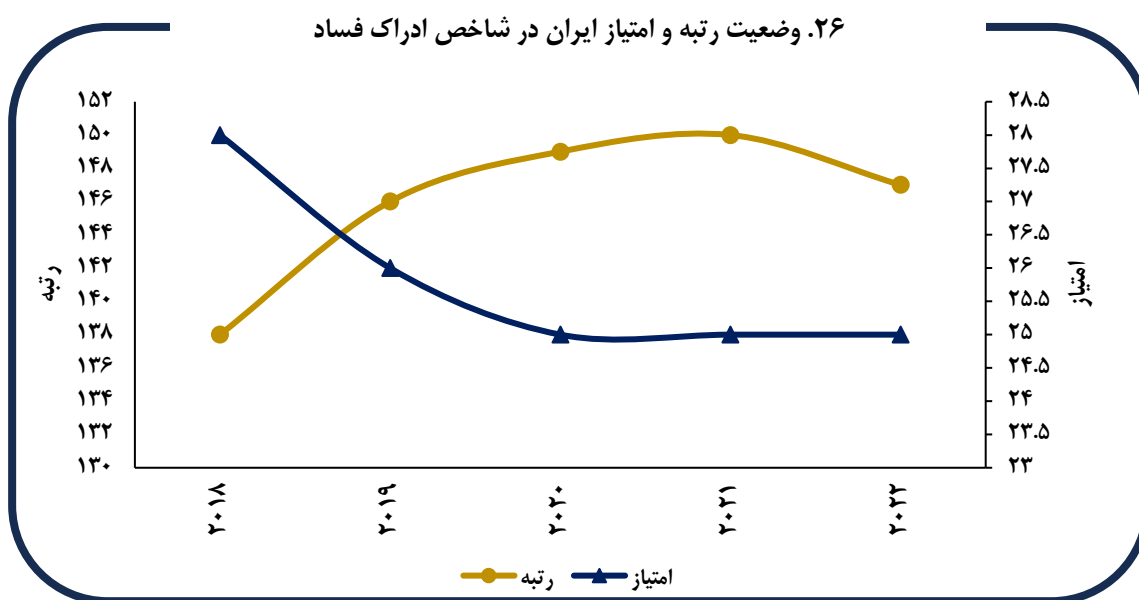
¹¹ UNCTAD

۶. حکمرانی

۶-۱. شاخص ادراک فساد

شاخص ادراک فساد^{۱۲} شاخصی است که کشورها را بر اساس سطوح درک شده از فساد در بخش عمومی با استفاده از ارزیابی کارشناسان و نظرسنجی رتبه‌بندی می‌کند. این شاخص به‌طور کلی فساد را به‌عنوان «سوءاستفاده از قدرت واگذار شده برای منافع شخصی» تعریف می‌کند. شاخص ادراک فساد در سال ۲۰۲۲، ۱۸۰ کشور و منطقه را در سراسر جهان بر اساس سطوح درک شده از فساد در بخش عمومی در مقیاس امتیاز ۰ (بسیار فاسد) تا ۱۰۰ (بسیار تمیز) رتبه‌بندی کرده است.

به‌طور کلی، در سال ۲۰۲۲ امتیاز ایران در این شاخص برای سومین سال پیاپی، ۲۵ بوده که آن را در رتبه ۱۴۷ از ۱۸۰ کشور مورد بررسی قرار داده است. شایان ذکر است رتبه ایران در سال ۲۰۲۲ با سه پله بهبود همراه بوده است (نمودار ۲۶).

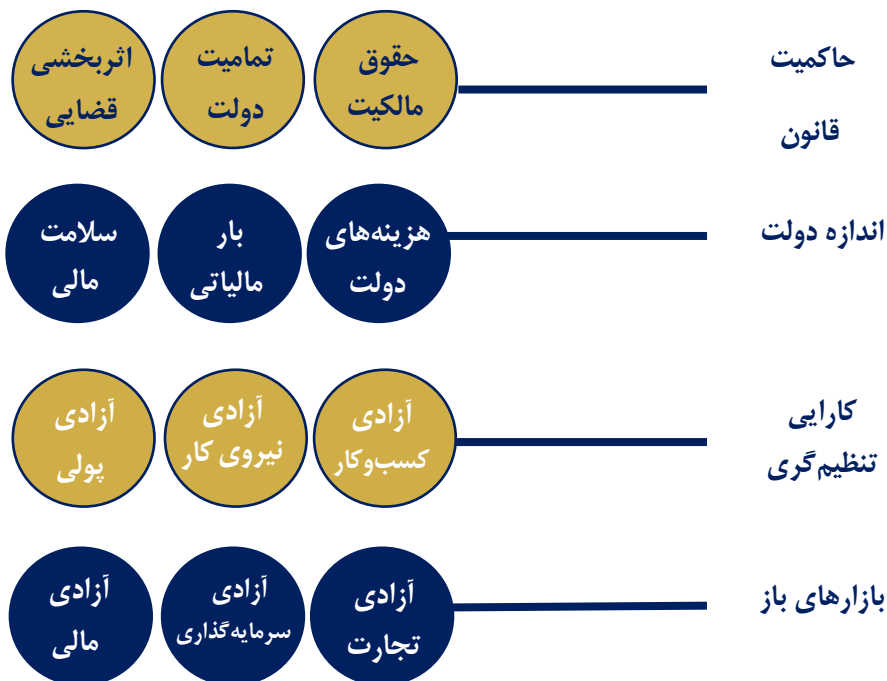

منبع: سازمان شفافیت بین‌الملل

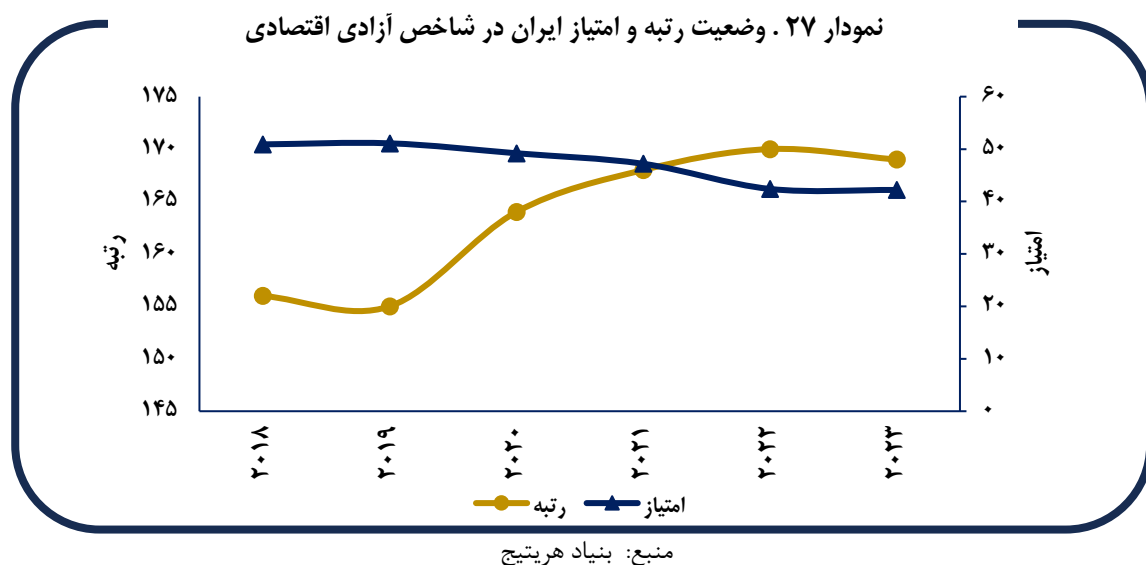
¹² The Corruption Perceptions Index

۲-۶. شاخص آزادی اقتصادی

شاخص آزادی اقتصادی بنیاد هریتیج^{۱۳}، بر اساس ۱۲ مؤلفه کمی و کیفی اندازه‌گیری می‌شود که در چهار دسته اصلی حاکمیت قانون، اندازه دولت، کارایی تنظیم‌گری و بازارهای باز، طبقه‌بندی شده‌اند.

در سال ۲۰۲۳، امتیاز ایران در این شاخص، ۴۲.۲ بوده و در جایگاه ۱۶۹ در میان ۱۷۶ کشور قرار گرفته است. در این سال، امتیاز ایران با کاهش ۰.۲ واحدی همراه بوده و وضعیت رتبه آن نیز یک پله بهبود یافته است. ایران در میان ۱۴ کشور منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا در رتبه آخر قرار دارد و امتیاز کلی آن بسیار کمتر از میانگین منطقه‌ای و جهانی است. در میان زیرشاخص‌های آزادی اقتصادی، امتیاز ایران در زیر شاخص هزینه‌های دولت، عملکرد بهتری داشته و ۹۴.۸ بوده است (هرچه امتیاز بالاتر باشد، وضعیت مطلوب‌تر است)؛ در مقابل ایران در زیرشاخص‌های آزادی سرمایه‌گذاری و آزادی مالی به ترتیب با امتیاز ۵ و ۱۰ بدترین عملکرد را به خود اختصاص داده است (نمودار ۲۷).

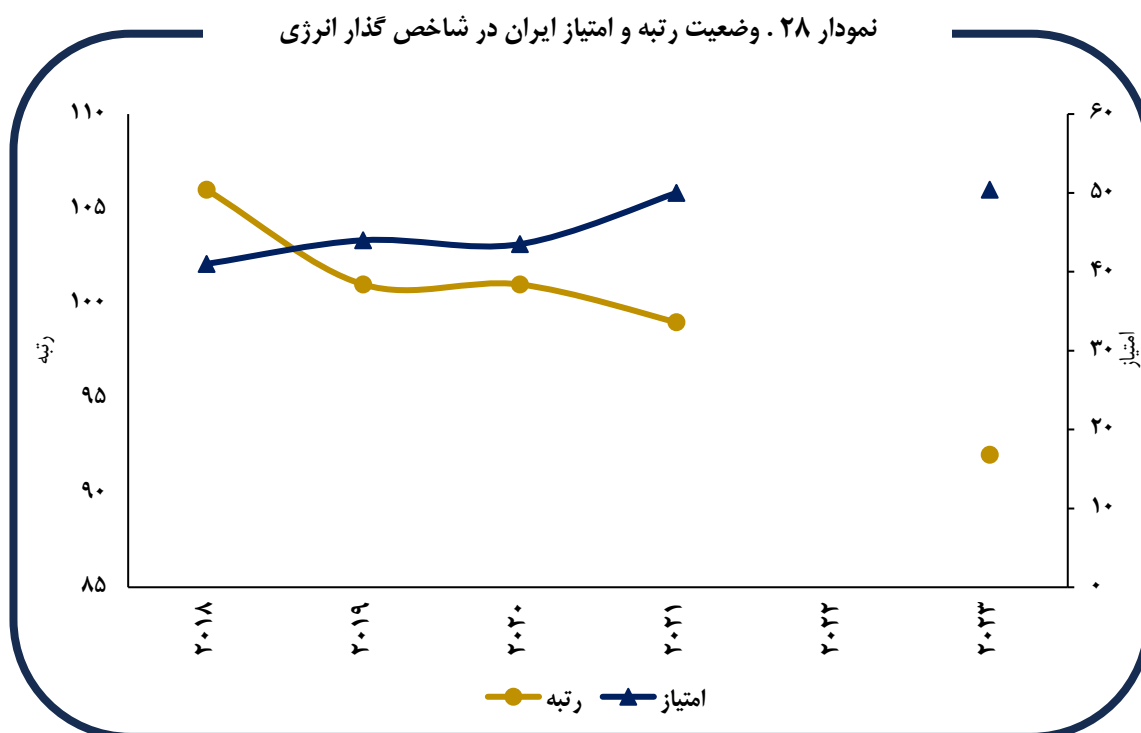

¹³ Economic Freedom Index- The Heritage Foundation

۷. انرژی و محیط زیست

۷-۱. شاخص گذار انرژی

شاخص گذار انرژی^{۱۴} به ارزیابی سطح فعلی عملکرد سیستم انرژی و آمادگی محیط کلان ۱۲۰ کشور به منظور گذار به سمت یک سیستم انرژی امن، پایدار، ارزان و فراگیر در آینده، می‌پردازد. در این شاخص، کشورها بر اساس ۳۹ متغیر در مقیاس ۰ تا ۱۰۰ امتیازبندی می‌شوند. شاخص گذار انرژی براساس دو زیرشاخص «عملکرد سیستم» و «آمادگی گذار» مورد بررسی قرار می‌گیرد. زیرشاخص عملکرد سیستم انرژی، براساس سه مولفه «رشد و توسعه اقتصادی فراگیر»، «دسترسی امن و مطمئن به انرژی» و «پایداری زیست محیطی» محاسبه می‌شود. زیرشاخص آمادگی گذار انرژی نیز از ۶ مولفه «مقررات و تعهد سیاسی»، «تامین مالی و سرمایه‌گذاری»، «ساختار سیستم انرژی»، «نهادهای حکمرانی»، «زیرساخت‌ها و محیط کسب‌وکار نوآورانه» و «مشارکت مصرف‌کننده و سرمایه‌انسانی» تشکیل شده است. بررسی وضعیت ایران در شاخص گذار انرژی در سال ۲۰۲۳ نشان می‌دهد که ایران در این شاخص با امتیاز ۵۰.۴ در رتبه ۹۲ در میان ۱۲۰ کشور مورد بررسی قرار گرفته است (نمودار ۲۸).

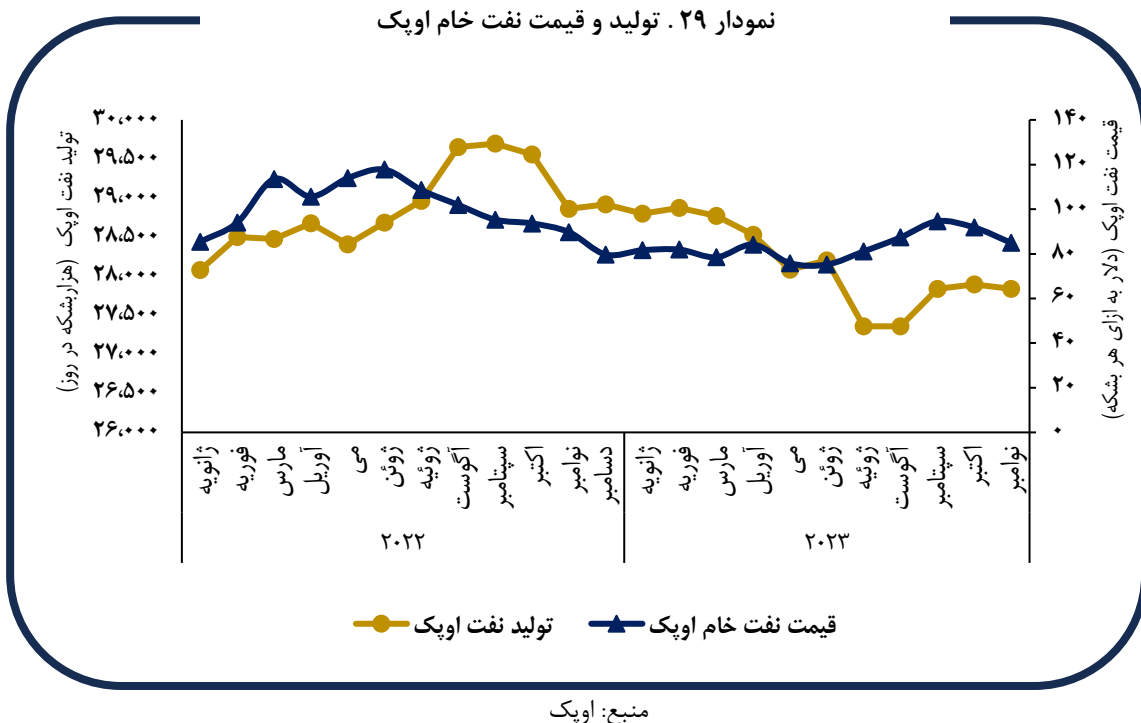

منبع: مجمع جهانی اقتصاد

*در گزارش سال ۲۰۲۲، رتبه کشورها اعلام نشده است.

۷-۲. نفت اوپک

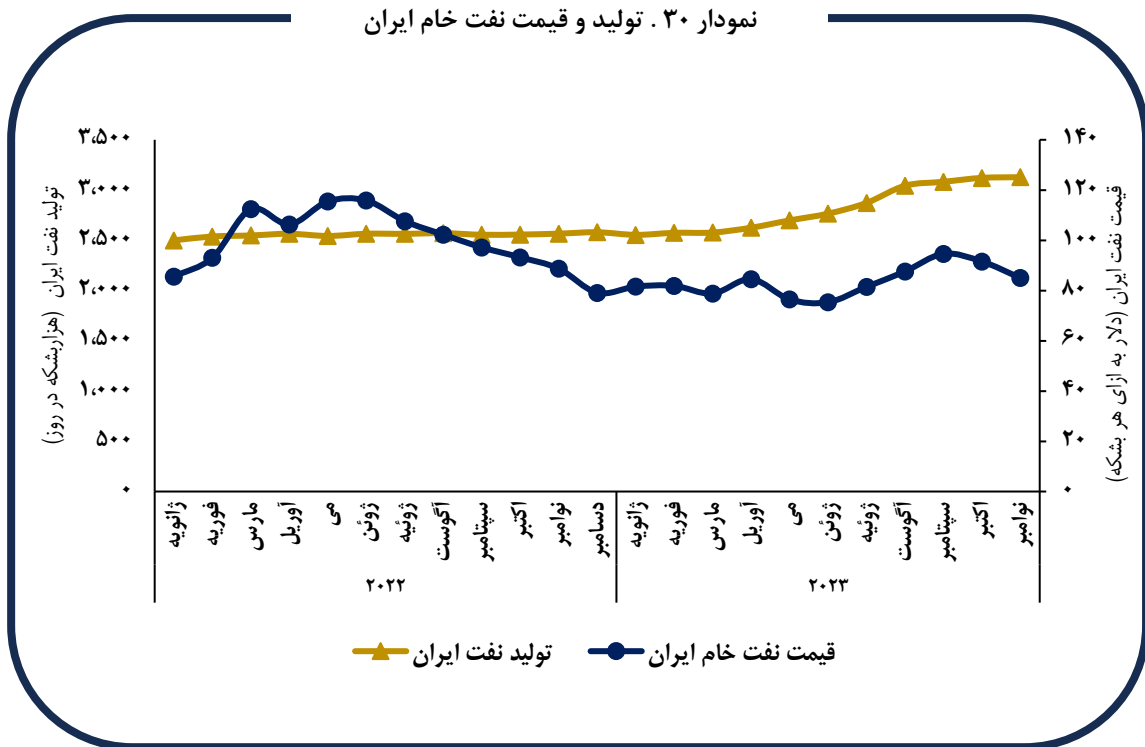
نمودار ۲۹، تولید و قیمت نفت خام اوپک را از ابتدای سال ۲۰۲۲ تا نوامبر ۲۰۲۳ نشان می‌دهد. کل تولید نفت خام اوپک در نوامبر ۲۰۲۳، حدود ۲۸ میلیون بشکه در روز بوده که کاهش ۰.۲ درصدی را نسبت به ماه قبل تجربه کرده است. به طور کلی، سهم تولید نفت اوپک از کل تولید نفت خام ۲۷.۴ درصد بوده است که نسبت به ماه قبل ۰.۷ واحد درصد افزایش یافته است.

سهم ایران از کل تولید اوپک در نوامبر ۲۰۲۳ حدود ۱۱ درصد و معادل ۳.۱ میلیون بشکه در روز بوده که نسبت به ماه قبل از آن، رشد ۰.۲ درصدی را تجربه کرده است.

در میان تولیدکنندگان نفت اوپک بالاترین سهم از تولید طی مدت مذکور متعلق به عربستان با سهم ۲۳ درصد بوده که تولیدی معادل ۹ میلیون بشکه در روز داشته است. پس از عربستان، عراق در جایگاه دوم تولیدکنندگان اصلی اوپک با سهم ۱۵ درصد (تولید ۴.۳ میلیون بشکه در روز) قرار گرفته است.

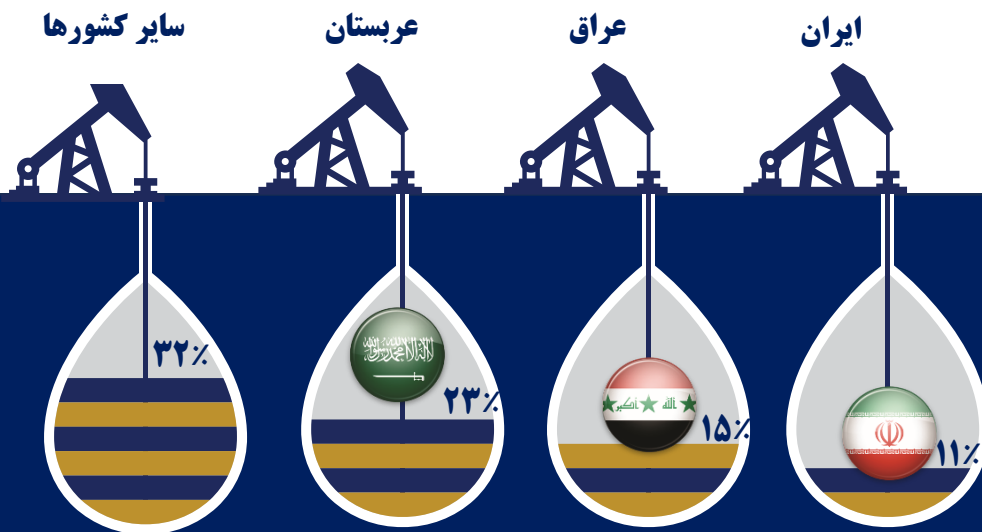
قیمت نفت خام اوپک نیز در نوامبر ۲۰۲۳ برای دومین ماه پیاپی کاهش یافته (۷.۵ درصد) و به ۸۵ دلار به ازای هر بشکه رسیده است. شایان ذکر است قیمت نفت خام ایران در مدت ذکر شده به طور تقریبی برابر با قیمت میانگین نفت اوپک بوده است (نمودار ۳۰).

منبع: اوپک

سهم کشورهای عضو اوپک از تولید نفت خام در

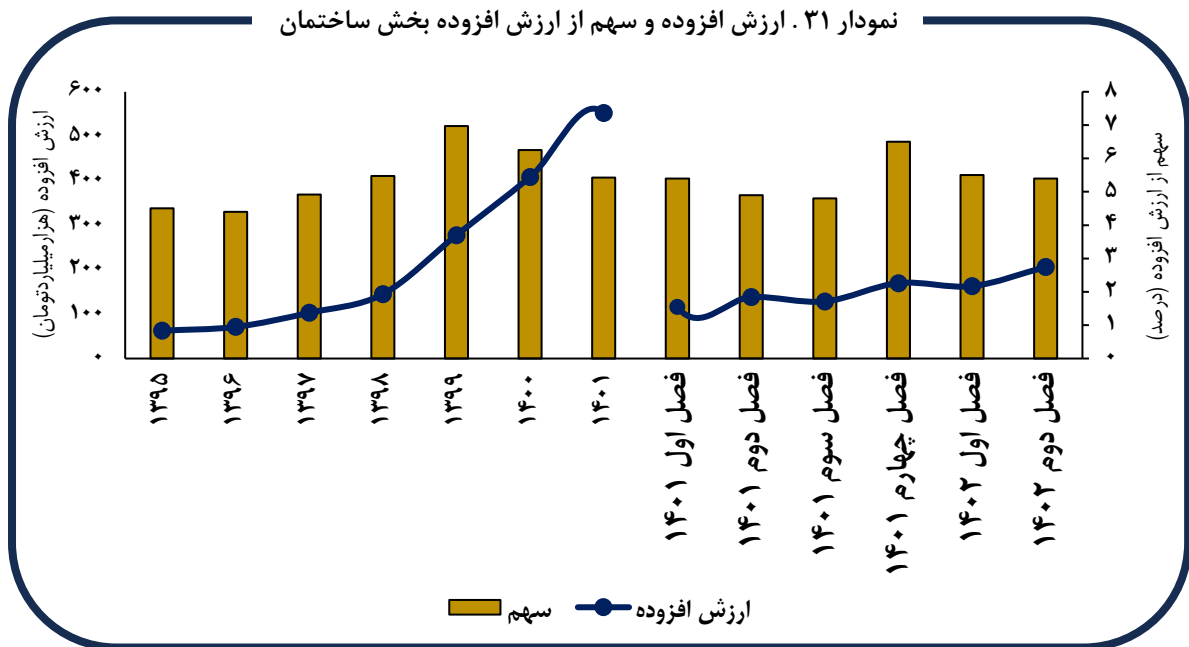
نوامبر ۲۰۲۳

۸. ساختمان و مسکن

۸-۱. ارزش افزوده

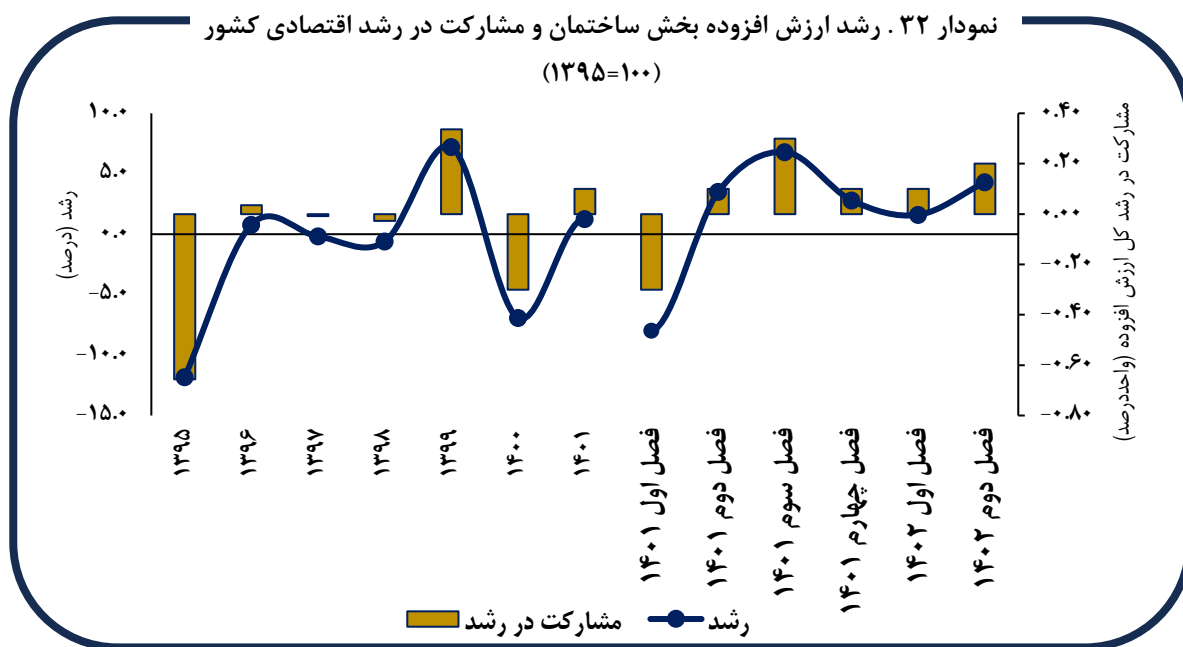
به‌طور کلی، ارزش افزوده بخش ساختمان روند صعودی را از ابتدای سال ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱ طی کرده و به حدود ۵۵۲ هزار میلیارد تومان رسیده است. روند فصلی ارزش افزوده این بخش هم که در فصل نخست سال جاری کاهش یافته بود، در فصل دوم ۱۴۰۲ افزایش پیدا کرده و به حدود ۲۰۶ هزار میلیارد تومان رسیده است.

منبع: بانک مرکزی

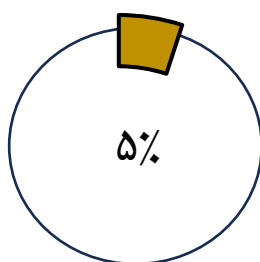
به‌طور کلی، ارزش افزوده بخش ساختمان به قیمت ثابت سال ۱۳۹۵، طی سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱ با فراز و نشیب‌هایی همراه بوده و رشد ۱.۲ درصدی را در سال ۱۴۰۱ تجربه کرده است. از نظر ارقام فصلی، بر اساس نمودار ۳۲، روند نزولی نرخ رشد بخش ساختمان که از فصل سوم ۱۴۰۱، آغاز شده بود، در تابستان ۱۴۰۲ متوقف شده است.

مشارکت بخش ساختمان در رشد ارزش افزوده کشور نیز طی مدت مورد بررسی متفاوت بوده که در نمودار ۳۲ نشان داده شده است. مشارکت در رشد این بخش در سال ۱۴۰۱ حدود ۰.۱ واحد درصد و در فصل دوم سال ۱۴۰۲ حدود ۰.۲ واحد درصد بوده است.

۲-۸. تسهیلات

سهم بخش ساختمان از مجموع ۲۷۵۸ هزارمیلیارد تومان تسهیلات اعطایی به بخش‌های مختلف اقتصادی (کسب و کارها) طی ۸ ماهه ۱۴۰۲ توسط بانک‌ها حدود ۵.۵ درصد و معادل ۱۵۳ هزار میلیارد تومان بوده که نسبت به سهم تسهیلات پرداختی به این بخش نسبت به پایان سال ۱۴۰۱، حدود ۱.۳ واحد درصد کاهش یافته است.

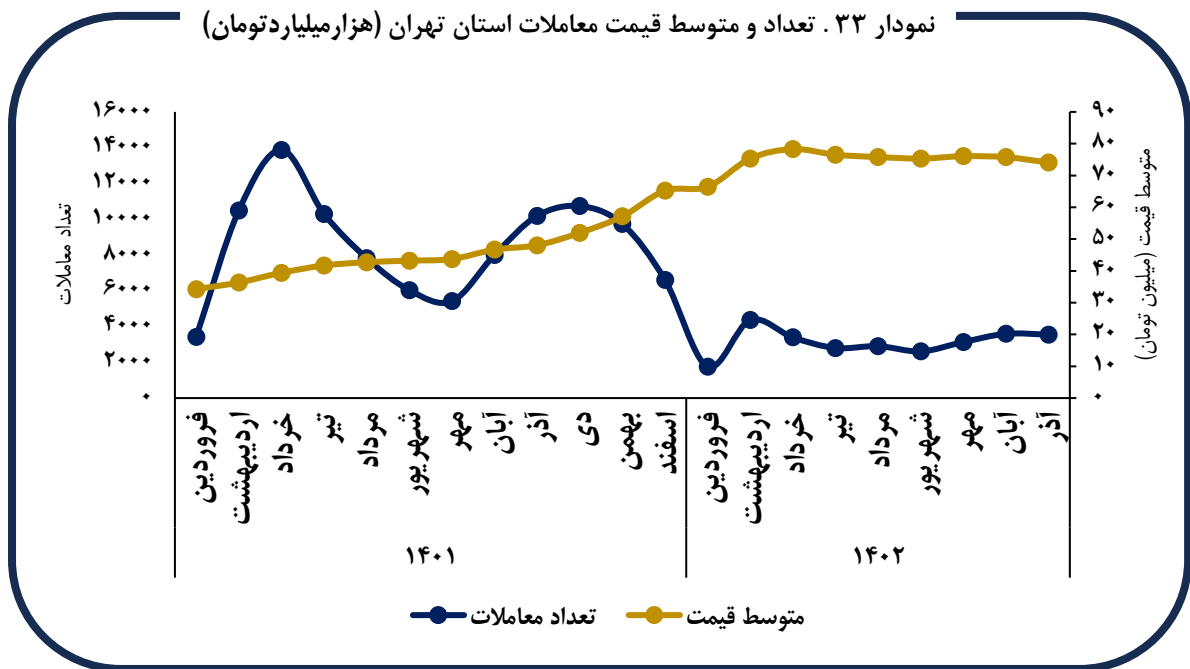

منبع: بانک مرکزی

۳-۸. معاملات مسکن استان تهران

همان‌طور که روند تعداد معاملات و متوسط قیمت مسکن از ابتدای سال ۱۴۰۱ تا آذر ۱۴۰۲ نشان می‌دهد پس از دوماه پیاپی که معاملات مسکن روند رو به رشدی را در مهر و آبان ۱۴۰۲ تجربه کرده، در آذر همین سال با کاهش تعداد معاملات مواجه شده است. شایان ذکر است متوسط قیمت مسکن در استان تهران نیز در آذر ۱۴۰۲ برای دومین ماه پیاپی نزولی بوده است.

به‌طور کلی، تعداد معاملات مسکن انجام شده در آذر ۱۴۰۲، ۳۵۵۰ فقره بوده که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل حدود ۶۵ درصد کاهش یافته است. متوسط قیمت هر متر مربع واحد مسکونی در استان تهران نیز طی بازه مورد بررسی حدود ۷۴ میلیون تومان بوده که رشد ۵۴ درصدی را نسبت به آذر ۱۴۰۱ تجربه کرده است. شایان ذکر است این رقم در مقایسه با ماه قبل ۲.۲ درصد کاهش یافته است (نمودار ۳۳).

منبع: بانک مرکزی

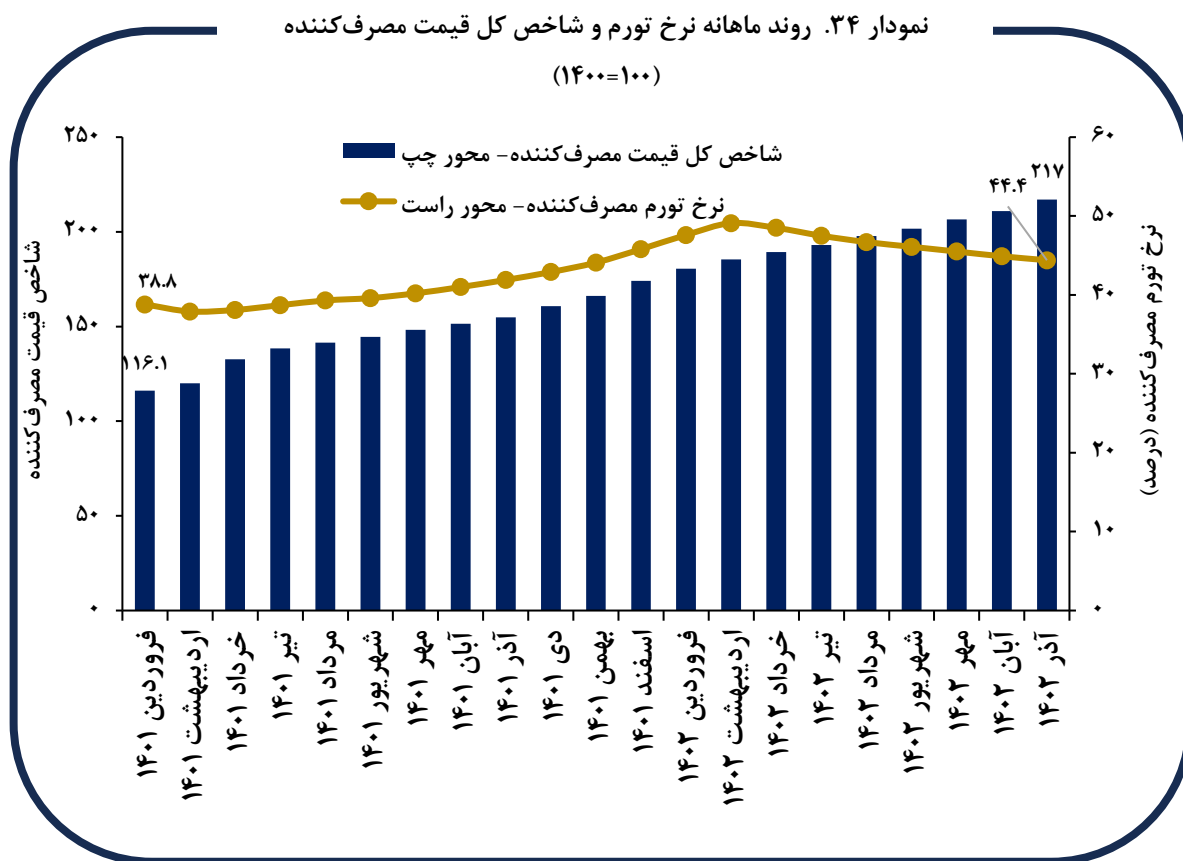
۹. شاخص‌های قیمت

۹-۱. شاخص قیمت مصرف‌کننده

شاخص قیمت مصرف‌کننده^{۱۵}، ابزار اندازه‌گیری متوسط (میانگین موزون) تغییرات قیمت کالاها و خدمات مصرفی خانوار در یک دوره خاص (میزان تورم) در اقتصاد است. بر اساس نمودار ۳۴، شاخص مزبور طی بازه زمانی مورد بررسی روند صعودی داشته و از ۱۱۶.۱ در فروردین ۱۴۰۱ به ۲۱۷ در آذرماه ۱۴۰۲ رسیده است. همچنین نرخ تورم مصرف‌کننده^{۱۶}، روند ثابتی را طی نکرده و با نوسان همراه بوده است. نرخ تورم مصرف‌کننده از ابتدای سال ۱۴۰۱ روند صعودی داشته و در اردیبهشت ۱۴۰۲ به اوج خود (۴۹.۱ درصد) رسیده است. پس از این ماه نرخ تورم مصرف‌کننده وارد مسیر نزولی شده و طی مدت ۸ ماه، حدود ۴.۷ درصد کاهش داشته و در آذر ۱۴۰۲ به ۴۴.۴ درصد رسیده است.

^{۱۵} Consumer Price Index (CPI)

^{۱۶} منظور از نرخ تورم مصرف‌کننده، درصد تغییر میانگین اعداد شاخص قیمت در یک سال منتهی به ماه جاری، نسبت به دوره مشابه قبل از آن است.

منبع: مرکز آمار ایران

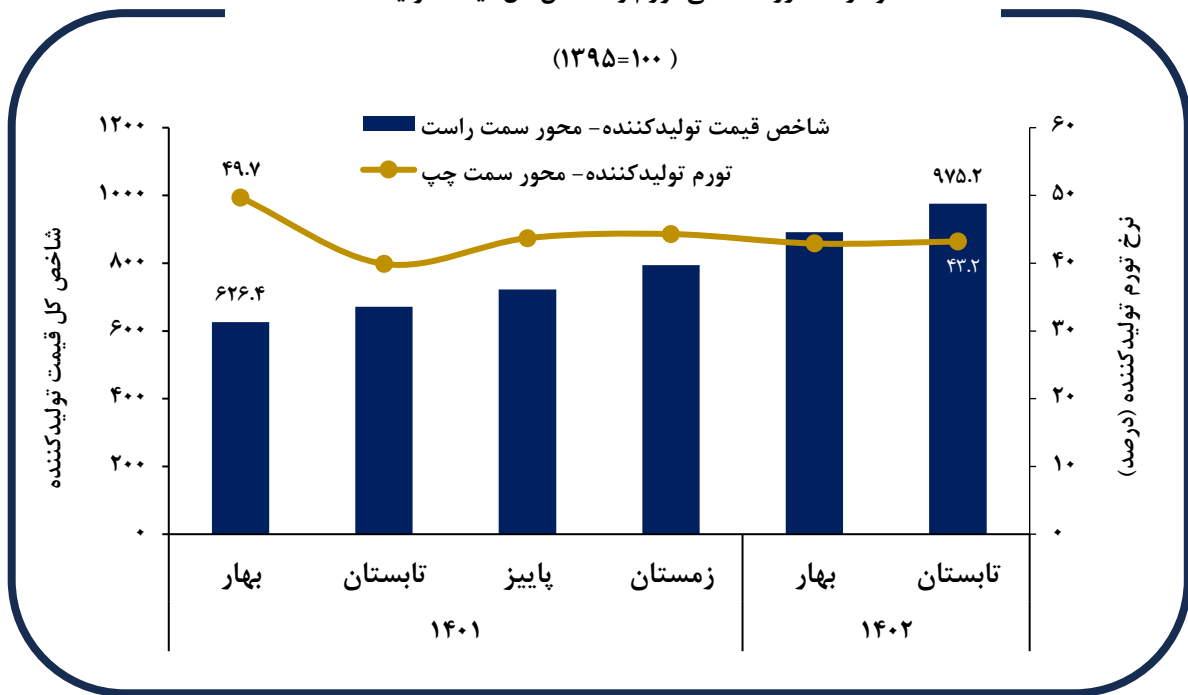
۲-۹. شاخص قیمت تولیدکننده

شاخص بهای تولیدکننده^{۱۷}، نشان می‌دهد که تولیدکنندگان برای تولید محصولاتشان چه میزان هزینه می‌کنند. این شاخص، روند تغییرات قیمت‌ها را از دیدگاه تولیدکننده و خریدار در بخش‌های مختلف اقتصادی نشان داده و به‌عنوان نماگر پیش‌نگر^{۱۸} برای نشان دادن زود هنگام روند تورمی به‌کار گرفته می‌شود. شاخص قیمت تولیدکننده طی بازه زمانی مورد بررسی روند صعودی داشته و از ۶۲۶.۴ در بهار ۱۴۰۱ به ۹۷۵.۲ در تابستان ۱۴۰۲ رسیده است. درصد تغییرات شاخص قیمت کل تولیدکننده (تورم سالانه تولیدکننده) در چهار فصل منتهی به تابستان روند ثابتی نداشته و با نوسان همراه بوده است. در تابستان ۱۴۰۲ تورم سالانه تولیدکننده برابر با ۴۳.۲ درصد بوده که نسبت به فصل قبل ۰.۳ واحد درصد افزایش داشته است (نمودار ۳۵).

¹⁷ Producer Price Index (PPI)

¹⁸ Leading Indicator

نمودار ۳۵. روند فصلی تورم و شاخص کل قیمت تولیدکننده

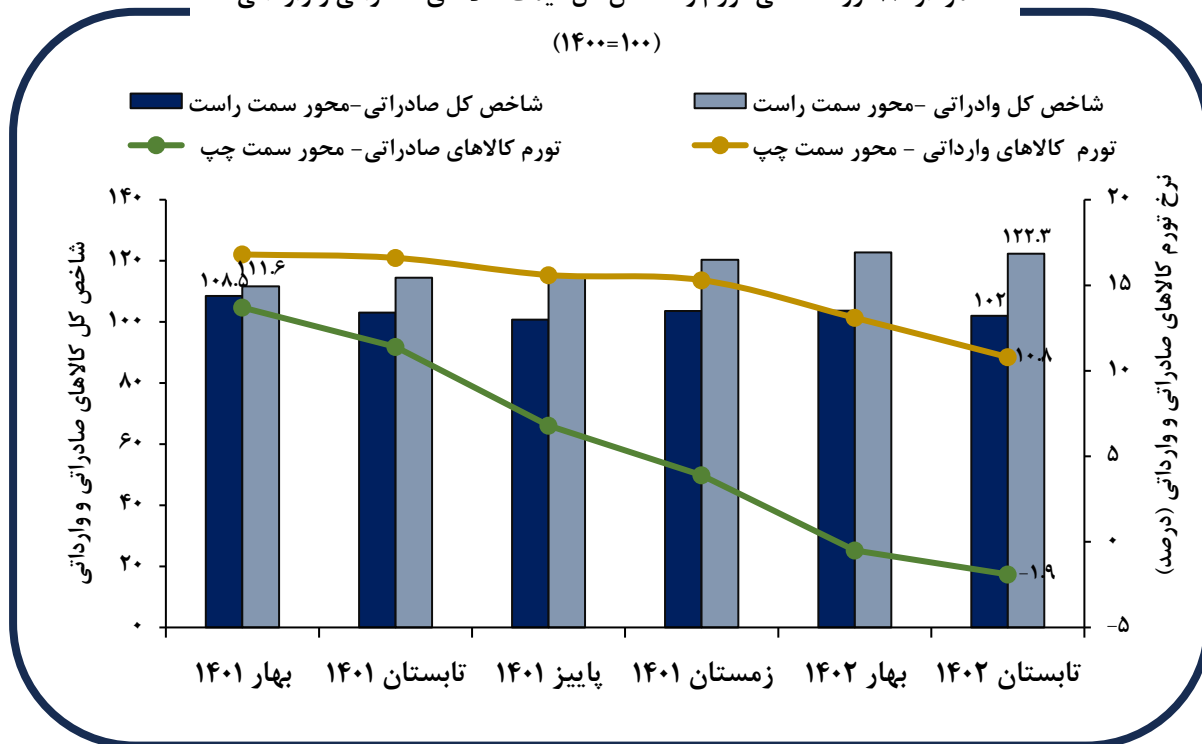

منبع: مرکز آمار ایران

۳-۹. شاخص قیمت کالاهای وارداتی و صادراتی

شاخص قیمت کالاهای صادراتی روند تغییرات قیمت محصولات عرضه شده به خارج از کشور و شاخص قیمت کالاهای وارداتی، روند تغییرات قیمت محصولات عرضه شده به داخل کشور را طی دوره زمانی مشخص نشان می‌دهد. روند عمومی شاخص کل کالاهای صادراتی مبتنی بر داده‌های دلاری نزولی بوده و از ۱۰۸.۵ در بهار ۱۴۰۱ به ۱۰۲ در تابستان ۱۴۰۲ رسیده است. این در حالی است که شاخص کل کالاهای وارداتی مبتنی بر داده‌های دلاری، به طور عمومی، روند صعودی داشته و ۱۱۱.۶ در بهار ۱۴۰۱ به ۱۲۳.۳ در تابستان ۱۴۰۲ رسیده است. نگاهی به آمار تورم کالاهای وارداتی و صادراتی بر حسب قیمت دلاری‌شان نشان می‌دهد در اکثر مواقع رشد قیمت کالاهای وارداتی سریع‌تر از کالاهای صادراتی بوده است. بر اساس نمودار ۳۶، درصد تغییرات شاخص قیمت کالاهای وارداتی مبتنی بر داده‌های دلاری در چهار فصل منتهی به فصل تابستان ۱۴۰۲ نسبت به مدت مشابه سال قبل برابر ۱۰.۸ درصد می‌باشد این در حالی است که تورم کالاهای صادراتی در این فصل منفی ۱.۹ درصد برآورد شده است. بررسی روند درصد تغییرات شاخص قیمت کالاهای صادراتی و وارداتی در بازه زمانی مورد بررسی (بهار ۱۴۰۱ تا تابستان ۱۴۰۲) حاکی از اختلاف بسیار زیاد تورم این دو گروه است.

نمودار ۳۶. روند فصلی تورم و شاخص کل قیمت کالاهای صادراتی و وارداتی

منبع: مرکز آمار ایران

۱۰. بازار پول و سرمایه

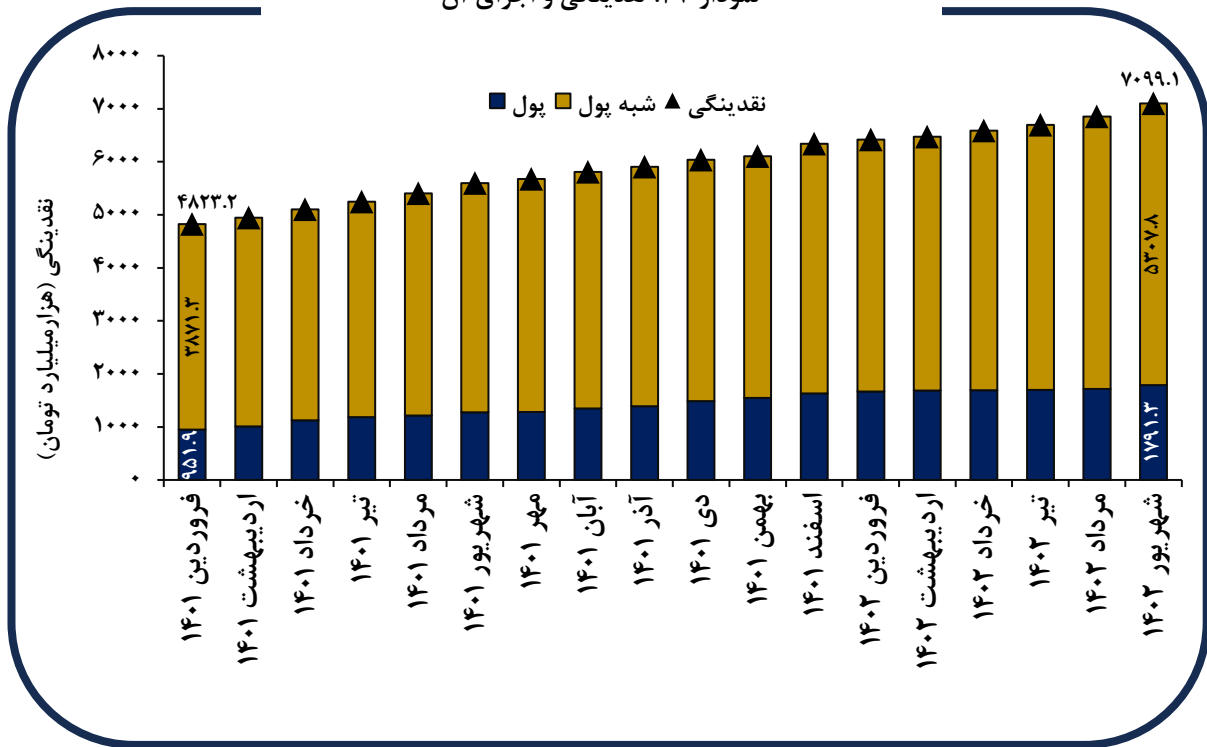
۱۰-۱. نقدینگی و اجزای آن

بررسی روند ماهانه ارقام نقدینگی نشان می‌دهد از فروردین ۱۴۰۱ تا شهریور ۱۴۰۲، حجم نقدینگی به طور متوسط ماهانه ۲.۳ درصد رشد کرده و به حدود ۷۰۹۹ هزار میلیارد تومان در پایان شهریور ۱۴۰۲ رسیده است.

سهم پول از نقدینگی در فروردین ۱۴۰۱، برابر با ۱۹.۷ درصد بوده که با افزایش ۵.۵ واحد درصدی در شهریور ۱۴۰۲ به ۲۵.۲ درصد رسیده است. سهم شبه پول از نقدینگی نیز از ۸۰.۳ درصد در فروردین ۱۴۰۱ به ۷۴.۸ درصد در شهریور ۱۴۰۲ کاهش یافته است. از طرف دیگر، نسبت پول به شبه پول در شهریور ۱۴۰۲ نسبت به فروردین ۱۴۰۱ از حدود ۲۴.۶ درصدی به ۳۳.۷ درصد افزایش یافته است.

افزایش سهم پول و کاهش سهم شبه پول از نقدینگی می‌تواند به معنای افزایش سیالیت نقدینگی و تمایل افراد برای در اختیار داشتن منابع پولی آزاد باهدف به‌کارگیری وجه نقد در سایر بازارها باشد که از تبعات آن می‌توان به تورم بالا و افزایش انتظارات تورمی اشاره کرد. نقدشوندگی بالاتر حساب‌های جاری، سرعت تبدیل پول به سایر دارایی‌ها از جمله ارز و طلا را بالا برده و در نهایت می‌تواند افزایش قیمت در این بازارها را به دنبال داشته باشد.

نمودار ۳۷. نقدینگی و اجزای آن

منبع: بانک مرکزی

۲-۱۰. عوامل موثر بر رشد نقدینگی

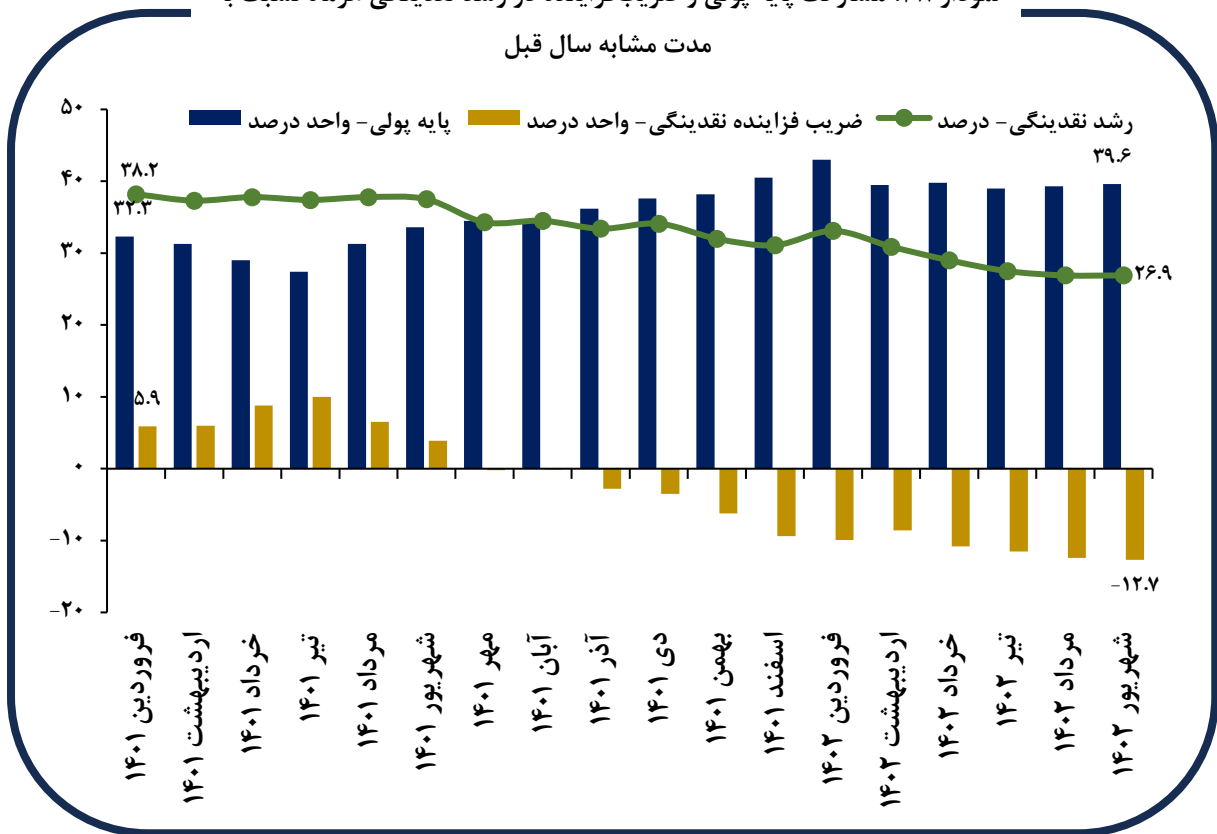
حجم پول در گردش (نقدینگی) شامل دو مؤلفه پایه پولی^{۱۹} و ضریب فزاینده نقدینگی است. هر پولی (سکه و اسکناس و اعتبار) که از بانک مرکزی به بیرون انتشار یابد و در جریان فعالیت‌های بانکی و خلق اعتبار قرار گیرد، پایه پولی یا پول پر قدرت گفته می‌شود. از این جهت به این پول، پول پر قدرت گفته می‌شود که وقتی از بانک مرکزی به بیرون انتشار می‌یابد، در یک فرایند خلق بدهی و سپرده‌گذاری به چندبرابر واسطه مبادله (پول یا نقدینگی) تبدیل می‌شود^{۲۰}، اما این عامل به‌تنهایی حجم پول در گردش را تعیین نمی‌کند و ضریب فزاینده پولی ناشی از فعالیت‌های بانک‌های تجاری و تعاملات اقتصادی مردم نیز به‌عنوان مؤلفه مهم نقدینگی عمل می‌کند. مشارکت پایه پولی و رشد نقدینگی در نمودار ۳۸ نشان‌دهنده است. همان‌طور که از نمودار مشخص است از ابتدای سال ۱۴۰۱ تا شهریور ۱۴۰۲، مشارکت پایه پولی در رشد نقدینگی افزایش و مشارکت ضریب فزاینده کاهش یافته است. با نگاه دقیق‌تر، از نیمه دوم سال ۱۴۰۱، ضریب فزاینده نقدینگی به‌عنوان عامل بازدارنده رشد نقدینگی عمل کرده است. همچنین نمودار ۳۸ حاکی از یک‌روند نزولی رشد نقدینگی است به‌گونه‌ای که از ۳۸.۲ درصد در فروردین ۱۴۰۱ به ۲۶.۹ درصد در شهریور ۱۴۰۲ رسیده است.

¹⁹ Monetary Base

²⁰ شاکری، عباس (۱۳۸۹). اقتصاد کلان، نظریه‌ها و سیاست‌ها. جلد دوم

نمودار ۳۸. مشارکت پایه پولی و ضریب فزاینده در رشد نقدینگی همراه نسبت به

مدت مشابه سال قبل

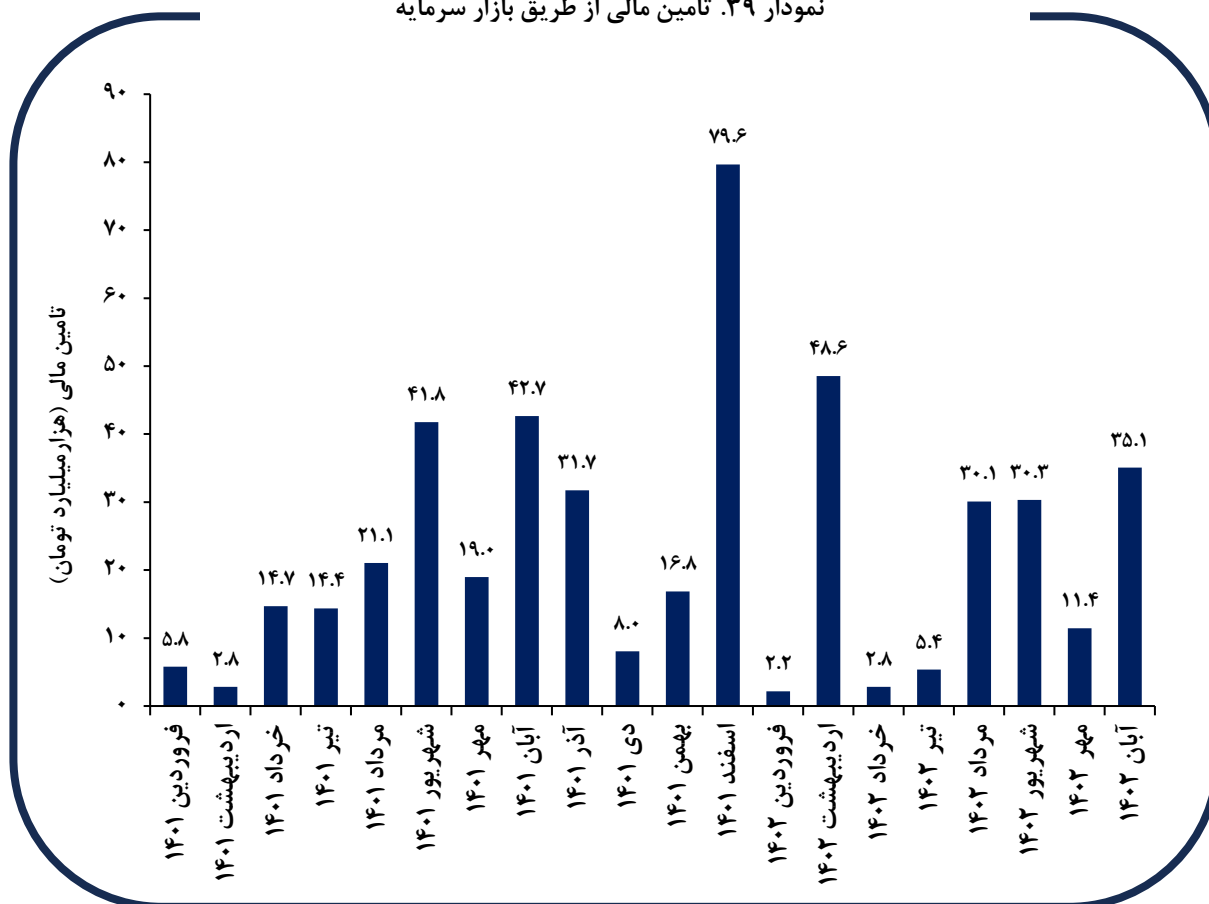

منبع: بانک مرکزی

۳-۱۰. تامین مالی از طریق بازار سرمایه

مجموع تأمین مالی کشور از طریق بازار سرمایه طی فروردین ۱۴۰۱ تا آبان ۱۴۰۲ در نمودار ۳۹ نشان داده شده است. بیشترین تأمین مالی صورت گرفته از طریق بازار سرمایه مربوط به اسفند ۱۴۰۱ و حدود ۸۰ هزارمیلیارد تومان و کمترین آن مربوط به فروردین ۱۴۰۲ و برابر با ۲.۲ هزارمیلیارد تومان بوده است.

نمودار ۳۹. تامین مالی از طریق بازار سرمایه

منبع: سازمان بورس و اوراق بهادار

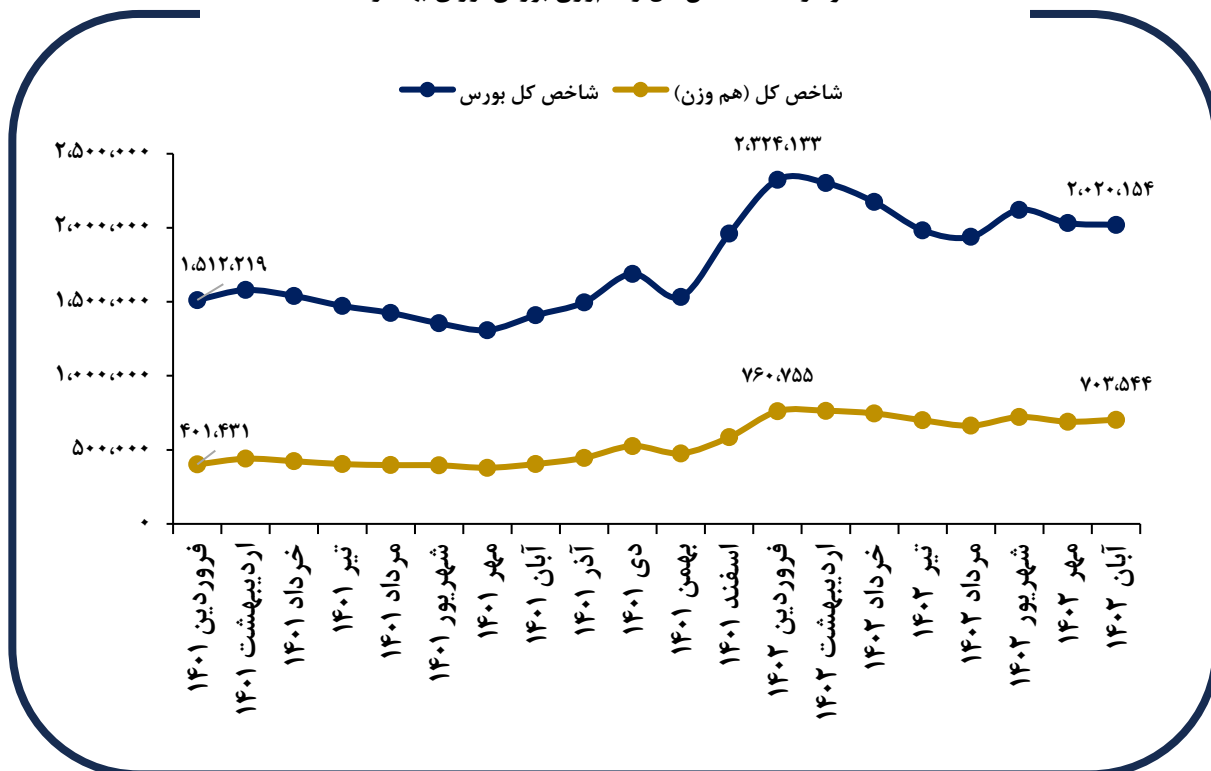
۴-۱۰. شاخص کل و هم وزن بورس اوراق بهادار

شاخص کل بورس و شاخص هم وزن، از جمله مهم‌ترین نماگرهای بازار سرمایه هستند است که برای ارزیابی عملکرد این بازار مورد توجه قرار می‌گیرند. یکی از تفاوت‌های عمده شاخص کل هم وزن با شاخص کل این است که در شاخص کل مقیاس سهام، میزان حجم، وزن سهام و سرمایه آن بسیار حائز اهمیت است؛ در صورتی که شاخص هم وزن این‌گونه نیست و در بررسی شاخص هم وزن سهام محاسبه نمی‌شود. شاخص هم وزن تفاوتی بین شرکت‌های بزرگ و کوچک قائل نیست، همچنین تمامی سهام‌ها در یک سطح محاسبه می‌شوند، اما در شاخص کل، بزرگی و کوچکی سهام بر تمامی محاسبات مؤثر بوده است. روند هر دو این شاخص‌ها از فروردین ۱۴۰۱ تا آبان ۱۴۰۲ در نمودار ۴۰ نشان داده شده است.^{۲۱} شاخص کل بازار بورس در روزهای ابتدایی سال ۱۴۰۱ روی عدد ۱ میلیون و ۵۱۲ هزار واحد قرار داشته، این عدد در فروردین ۱۴۰۲ به اوج خود رسیده (۲ میلیون و ۳۲۴ هزار واحد) و پس از آن با اندکی کاهش در آبان ۱۴۰۲ به ۲ میلیون و ۲۰ هزار واحد رسیده است. روند عمومی شاخص هم وزن

^{۲۱} نمودار بر اساس شاخص در روز پایانی هر ماه رسم شده است.

بورس طی بازه زمانی مورد بررسی با شیب ملایمی صعودی بوده است. عمده‌ترین صعود ماهانه شاخص هم وزن در فروردین ۱۴۰۲ و در سطح ۷۶۰.۷ هزار واحدی ثبت شده است.

نمودار ۴۰. شاخص کل و هم‌وزن بورس اوراق بهادار

منبع: سازمان بورس و اوراق بهادار

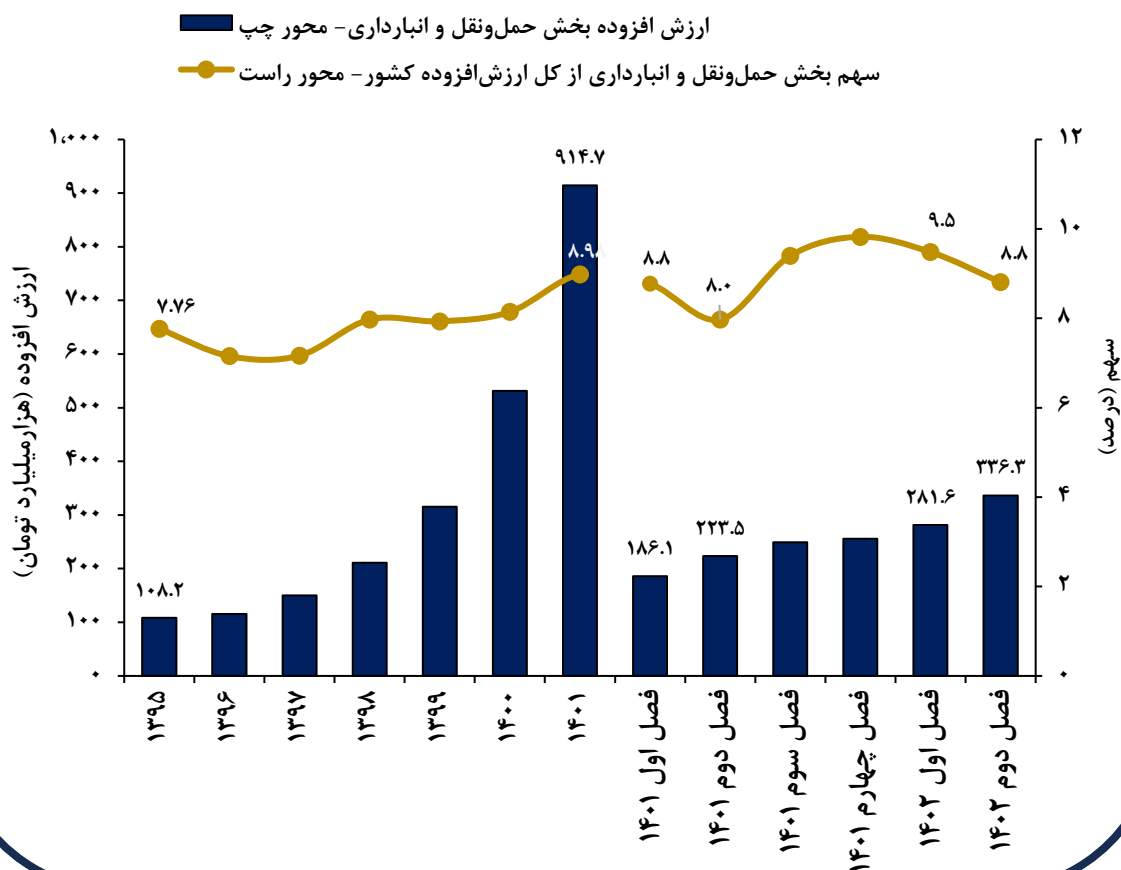
۱۱. حمل و نقل

۱۱-۱. ارزش افزوده

بر اساس آمارهای بانک مرکزی، ارزش افزوده بخش خدمات حمل و نقل و انبارداری از حدود ۱۰۸.۲ هزار میلیارد تومان در سال ۱۳۹۵ به ۹۱۴.۷ هزار میلیارد تومان در سال ۱۴۰۱ رسیده است. همچنین آمارها حاکی از افزایش سهم ارزش افزوده این بخش از کل تولید ناخالص داخلی کشور از ۷.۸ درصد در سال ۱۳۹۵ به ۹ درصد در سال ۱۴۰۱ است.

بررسی ارقام فصلی نیز نشان می‌دهد سهم ارزش افزوده بخش خدمات حمل و نقل و انبارداری از تولید ناخالص داخلی در فصل نخست ۱۴۰۱ حدود ۸.۸ درصد بوده که این سهم در فصل نخست ۱۴۰۲ به ۹.۵ درصد رسیده و برای فصل دوم از ۸ درصد در سال ۱۴۰۱ به ۸.۸ درصد در سال ۱۴۰۲ افزایش یافته است.

نمودار ۴۱. روند ارزش افزوده بخش خدمات حمل و نقل و انبارداری و سهم آن از تولید ناخالص داخلی

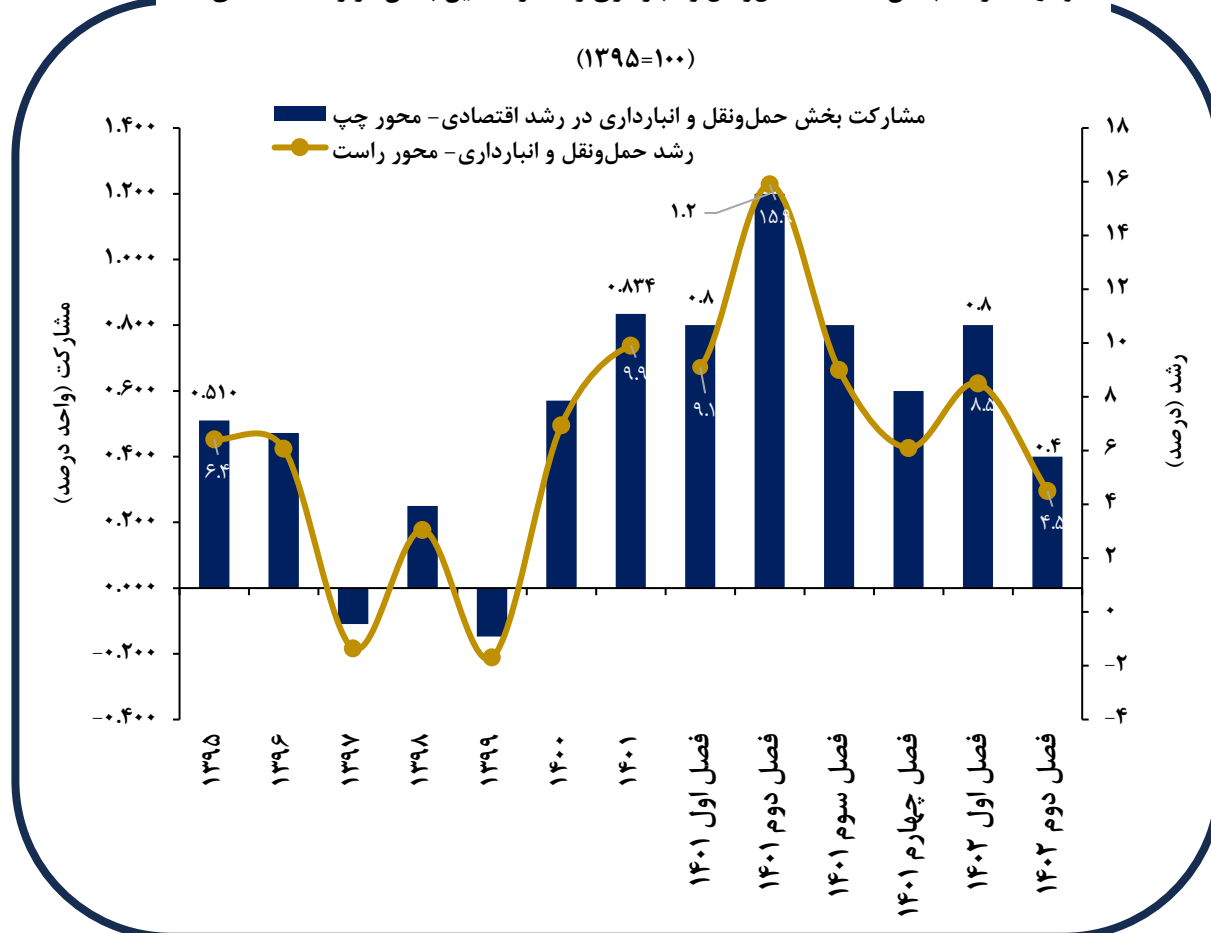

منبع: بانک مرکزی

بر اساس آمار، ارزش افزوده بخش خدمات حمل و نقل و انبارداری طی سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۱ به طور متوسط سالانه حدود ۴.۸ درصد رشد داشته است. بیشترین رشد این بخش مربوط به سال ۱۴۰۱ و حدود ۹.۹ درصد و کمترین آن مربوط به سال ۱۳۹۹ و حدود منفی ۱.۷ درصد بوده است. بیشترین میزان مشارکت بخش حمل و نقل در رشد اقتصادی کشور مربوط به سال ۱۴۰۱ با سهم ۰.۸ واحد درصد و کمترین آن، مربوط به سال ۱۳۸۹ با مشارکت منفی ۰.۱ واحد درصدی می‌شود.

بررسی داده‌های فصلی نشان می‌دهد که روند عمومی رشد ارزش افزوده بخش مزبور از فصل اول سال ۱۴۰۱ نزولی شده و در فصل دوم سال ۱۴۰۲ با ۱۱.۴ واحد درصد کاهش نسبت به فصل مشابه سال قبل به ۴.۵ درصد رسیده است. مشارکت این بخش در رشد اقتصادی کشور طی فصل دوم ۱۴۰۲، با کاهش ۰.۸ واحد درصدی نسبت به فصل دوم سال ۱۴۰۱ همراه بوده و به حدود ۰.۴ واحد درصد رسیده است.

نمودار ۴۲. رشد بخش خدمات حمل و نقل و انبارداری و مشارکت این بخش در رشد اقتصادی

منبع: بانک مرکزی

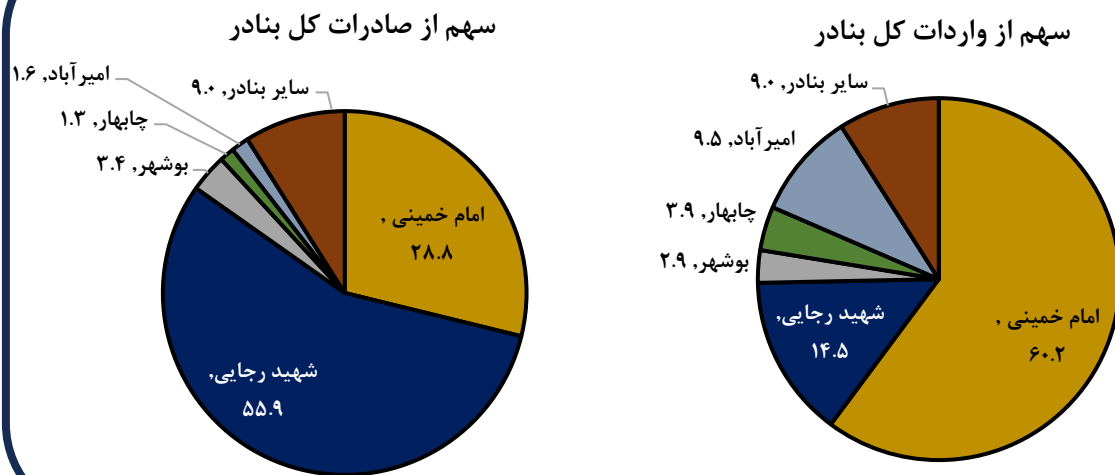
۲-۱۱. حمل و نقل دریایی

طی ۹ ماهه نخست سال ۱۴۰۲، ۵۲.۸ میلیون تن کالا از بنادر کشور صادر و ۲۳.۳ میلیون تن وارد شده که از مجموع این مقادیر، حدود ۹۰ درصد مربوط به بنادر شهید رجایی، امام خمینی، چابهار و بوشهر بوده است.

بر اساس آخرین دیتای موجود (آذر ۱۴۰۲) پنج بندر شهید رجایی با سهم حدود ۵۵.۹ درصد از کل صادرات بنادر، امام خمینی با سهم ۲۸.۸ درصد، بوشهر با سهم حدود ۳.۴ درصد، امیرآباد با سهم حدود ۱.۶ درصد و چابهار با سهم حدود ۱.۳ درصد بیشترین سهم از صادرات بنادر را به خود اختصاص داده‌اند. این پنج بندر مجموعاً سهمی معادل ۹۱ درصد از کل صادرات بنادر را تشکیل می‌دهند.

همچنین در این بازه زمانی، بنادر فوق شامل امام خمینی، شهید رجایی، امیرآباد، چابهار و بوشهر به ترتیب سهمی معادل ۶۰.۲ درصد، ۱۵.۵ درصد، ۹.۵ درصد، ۳.۹ درصد و ۲.۹ درصد و مجموعاً ۹۱ درصد از کل واردات بنادر را به خود اختصاص داده‌اند (نمودار ۴۳).

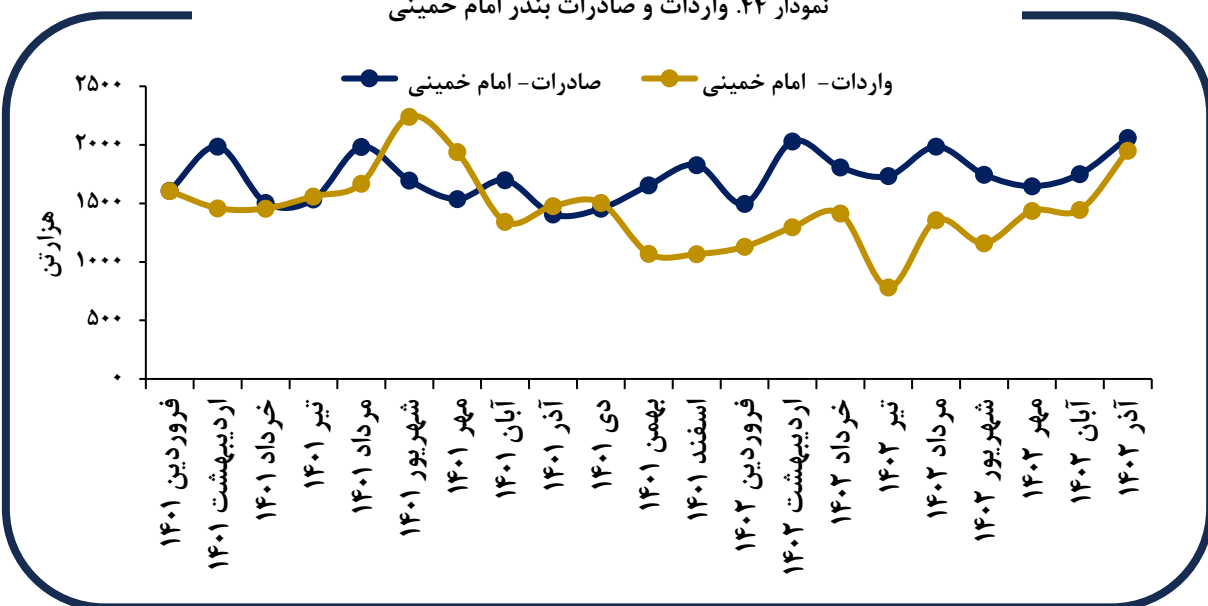
نمودار ۴۳. سهم پنج بندر مهم از کل مقدار صادرات و واردات بندار - آذر ۱۴۰۲

منبع: سازمان بندار و دریانوردی

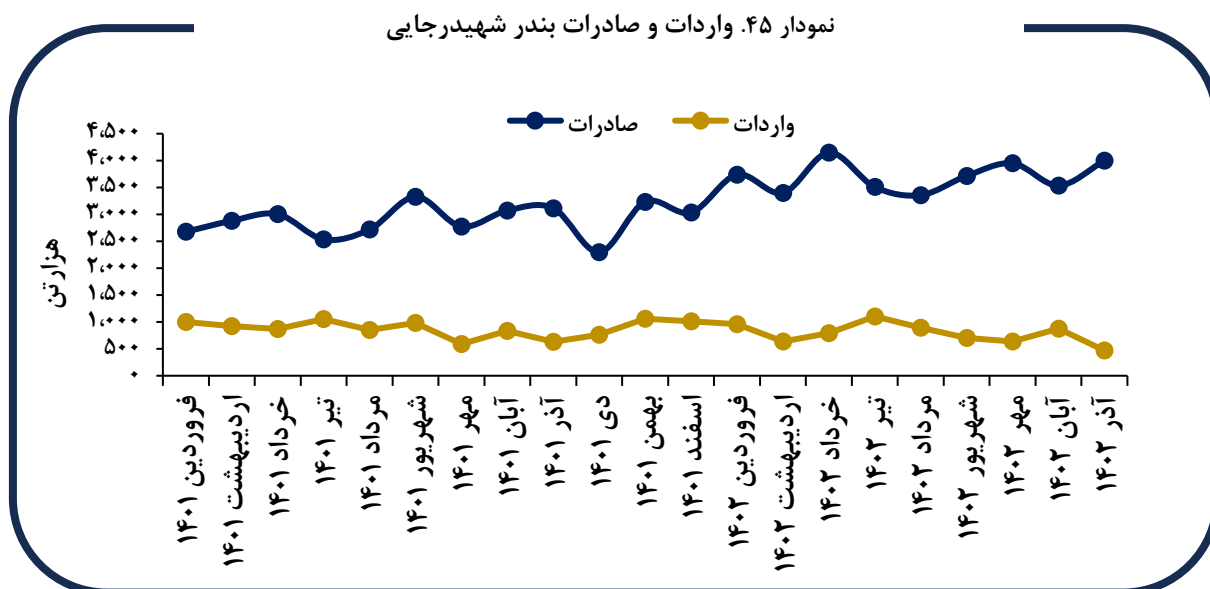
بر اساس آمار سازمان بندار و دریانوردی، صادرات و واردات بندر امام خمینی در نمودار ۴۴ نشان داده شده است. بر اساس این نمودار، صادرات این بندر از ابتدای سال ۱۴۰۱ تا آذر ۱۴۰۲ روند ثابتی نداشته و از ۱.۶ میلیون تن در فروردین ۱۴۰۱ با متوسط رشد ۱.۲ درصدی به ۲.۱ میلیون تن در آذر ۱۴۰۲ رسیده است. واردات این بندر نیز با متوسط رشد ۱ درصدی طی این بازه زمانی از ۱.۶ میلیون تن در فروردین ۱۴۰۱ به ۱.۹ میلیون تن در آذر ۱۴۰۲ رسیده است.

نمودار ۴۴. واردات و صادرات بندر امام خمینی

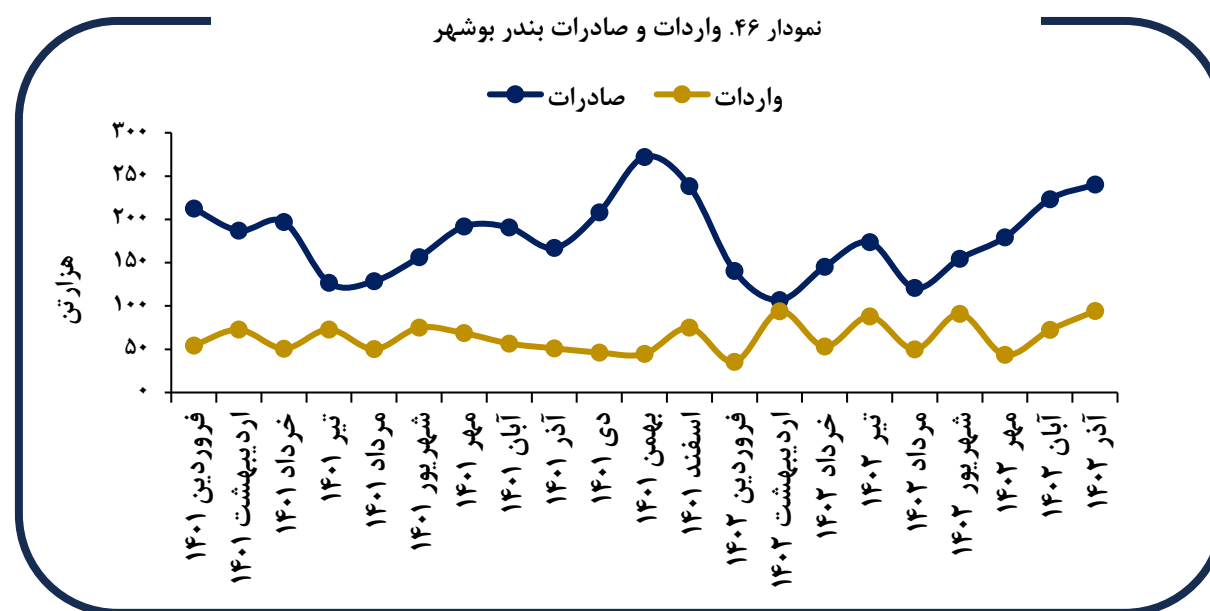
منبع: سازمان بندار و دریانوردی

صادرات و واردات بندر شهید رجایی در نمودار ۴۵ نشان داده شده است. بر طبق این نمودار صادرات این بندر از ابتدای سال ۱۴۰۱ تا آذر ۱۴۰۲ روند ثابتی نداشته و ۲.۷ میلیون تن در فروردین ۱۴۰۱ با متوسط رشد ۲ درصدی به ۳.۹ میلیون تن در آذر ۱۴۰۲ رسیده است. واردات این بندر نیز با متوسط رشد منفی ۳.۷ درصدی طی این بازه زمانی از ۹۹۷ هزار تن در فروردین ۱۴۰۱ به ۴۶۹ هزار تن در آذر ۱۴۰۲ رسیده است.

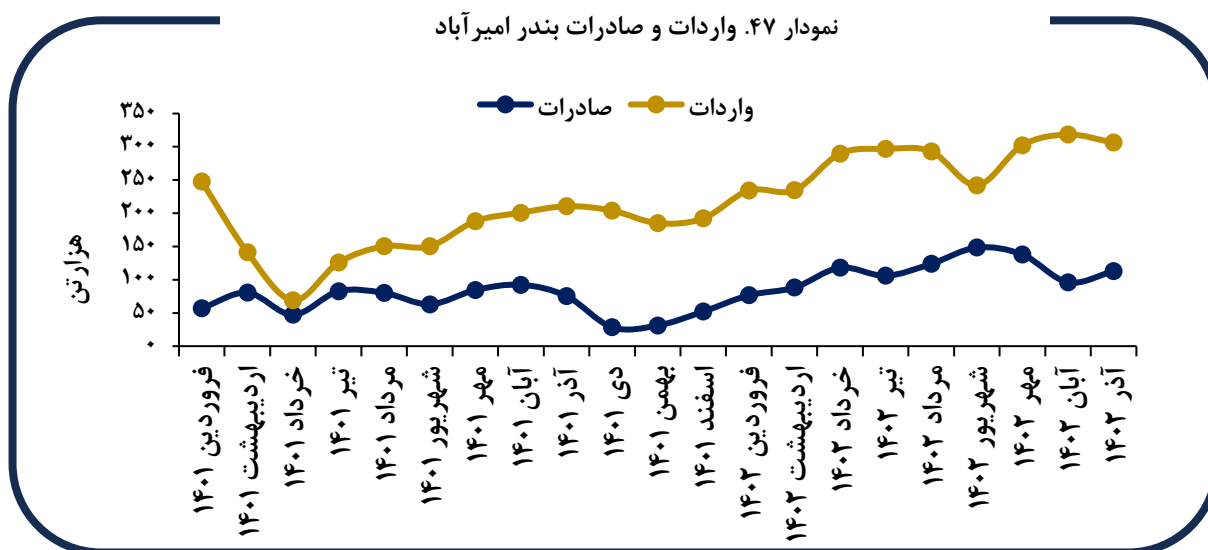
منبع: سازمان بنادر و دریانوردی

صادرات و واردات بندر بوشهر در نمودار ۴۶ نشان داده شده است. بر طبق این نمودار صادرات این بندر از ابتدای سال ۱۴۰۱ تا آذر ۱۴۰۲ روند ثابتی نداشته و ۲۱۳ هزار تن در فروردین ۱۴۰۱ با متوسط رشد ۰.۶ درصد به ۲۴۰ هزار تن در آذر ۱۴۰۲ رسیده است. واردات این بندر نیز با متوسط رشد ۲.۸ درصد طی این بازه زمانی از ۵۴ هزار تن در فروردین ۱۴۰۱ به ۹۴ هزار تن در آذر ۱۴۰۲ رسیده است.

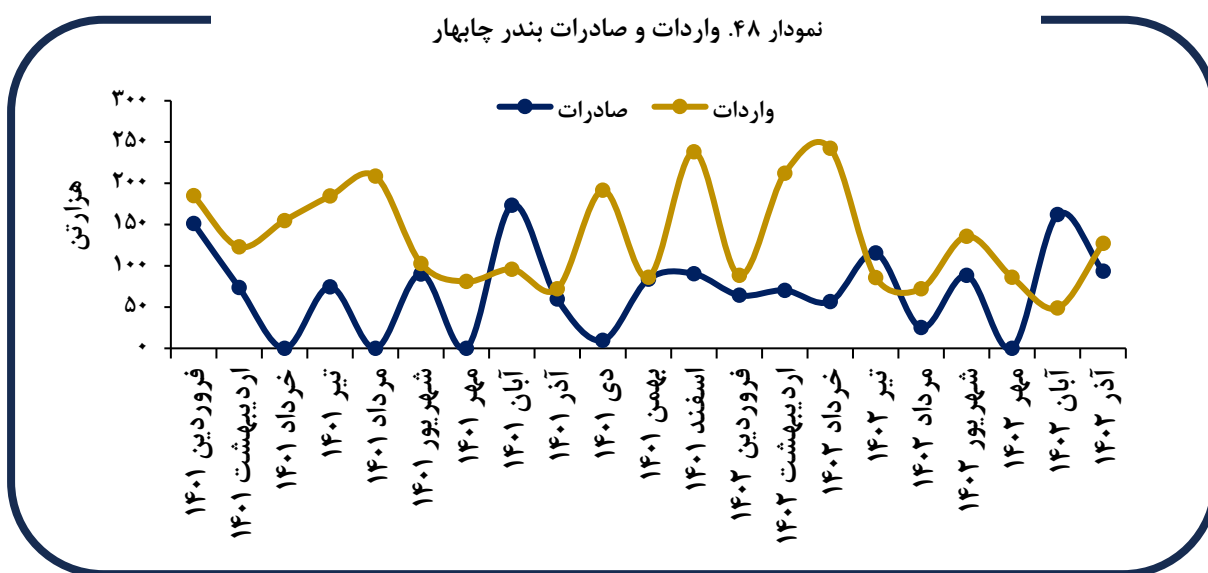
منبع: سازمان بنادر و دریانوردی

صادرات و واردات بندر امیرآباد در نمودار ۴۷ نشان داده شده است. بر طبق این نمودار صادرات این بندر از ابتدای سال ۱۴۰۱ تا آذر ۱۴۰۲ روند ثابتی نداشته و ۵۷ هزار تن در فروردین ۱۴۰۱ با متوسط رشد ۱.۱ درصد به ۱۱۳ هزار تن در آذر ۱۴۰۲ رسیده است. واردات این بندر نیز با متوسط رشد ۳.۵ درصدی طی این بازه زمانی از ۲۴۸ هزار تن در فروردین ۱۴۰۱ به ۳۰۶ هزار تن در آذر ۱۴۰۲ رسیده است.

منبع: سازمان بنادر و دریانوردی

صادرات و واردات بندر چابهار در نمودار ۴۸ نشان داده شده است. بر طبق این نمودار صادرات این بندر از ابتدای سال ۱۴۰۱ تا آذر ۱۴۰۲ روند ثابتی نداشته و ۱۵۱ هزار تن در فروردین ۱۴۰۱ با متوسط رشد منفی ۲.۴ درصد به ۹۳ هزار تن در آذر ۱۴۰۲ رسیده است. واردات این بندر نیز با متوسط رشد منفی ۱.۹ درصد طی این بازه زمانی از ۱۸۵ هزار تن در فروردین ۱۴۰۱ به ۱۲۷ هزار تن در آذر ۱۴۰۲ رسیده است.

منبع: سازمان بنادر و دریانوردی

۳-۱۱. حمل و نقل ریلی

بر اساس آمار و اطلاعات مندرج در سالنامه آماری راه آهن ایران، در سال ۱۴۰۱ حدود ۱۷۷۸ هزارتن بار از طریق حمل و نقل ریلی صادر شده که معادل ۶۳۸ میلیون تن-کیلومتر است. صادرات بار از طریق حمل و نقل ریلی در هفت ماهه ۱۴۰۲ به ۱۰۲ هزارتن معادل ۲۸۵ میلیون تن-کیلومتر رسیده است. همچنین جدول ۷ بیانگر این است که در سال ۱۴۰۱ حدود ۴۴۱ هزارتن بار از طریق حمل و نقل ریلی وارد کشور شده که معادل ۲۰۱۹ میلیون تن-کیلومتر است. در هفت ماهه ۱۴۰۲ نیز حدود ۲۲۱ هزارتن بار از طریق این نوع حمل و نقل وارد شده که معادل ۷۲ میلیون تن-کیلومتر است (جدول ۷).

از نظر زیرساخت های حوزه حمل و نقل ریلی نیز تعداد واگن های باری در پایان مهرماه ۱۴۰۲، تقریباً ۳۱ هزار واگن بوده که حدود ۲۸ هزار واگن به طور روزانه آماده به کار هستند.

جدول ۷. عملکرد حمل و نقل ریلی بر اساس نوع فعالیت (ترانزیت، صادره و وارده)

هفت ماهه نخست ۱۴۰۲	سال ۱۴۰۱	شرح	
۱۰۲	۱۷۷۸	تناژ بار (هزار تن)	صادره
۲۸۴.۸	۶۳۸.۱	تن کیلومتر (میلیون)	
۲۲۰.۶	۴۴۰.۸	تناژ با (هزار تن)	وارده
۷۱.۶	۲۰۱۹.۲	تن کیلومتر (میلیون)	

منبع: سالنامه آماری راه آهن ج.ا.

۴-۱۱. حمل و نقل هوایی

بر اساس آخرین آمار و اطلاعات شرکت فرودگاه ها و ناوبری هوایی ایران، حجم ارسال و پذیرش بار و پست پروازهای داخلی (جمع شرکت و فرودگاه های اختصاصی) در مهر ۱۴۰۱ حدود ۲۴.۳ هزار تن بوده که با رشد منفی ۲.۳ درصدی به ۲۳.۷ هزار تن در مهر ۱۴۰۲ رسیده است. همچنین این رقم برای پروازهای بین المللی در مهر ۱۴۰۱ حدود ۴.۱ هزارتن بوده که با رشد ۲۲.۲ درصدی به ۵.۱ هزارتن در مهر ۱۴۰۲ رسیده است.

جدول ۸. وضعیت ارسال و پذیرش بار و پست به تفکیک پرواز داخلی و بین المللی

درصد رشد	ارسال و پذیرش بار و پست (تن) - مهر ۱۴۰۱	ارسال و پذیرش بار و پست (تن) - مهر ۱۴۰۲	نوع پرواز
-۲.۳	۲۴,۳۰۴.۷	۲۳,۷۵۱.۹	پرواز داخلی
۲۲.۲	۴,۱۴۶.۱	۵,۰۶۵.۲	پرواز بین المللی

منبع: ماهنامه آماری شرکت فرودگاه ها و ناوبری هوایی ایران

۵-۱۱. ترانزیت

بر اساس آمارهای وزارت راه و شهرسازی^{۲۲}، در ۹ ماهه نخست سال ۱۴۰۲، مطابق جدول ۹، مجموعاً ۱۱.۱ میلیون تن کالا از کشور ترانزیت شده که این میزان نسبت به مدت مشابه سال قبل، ۳۷ درصد افزایش داشته است. از این مقدار، حدود ۱۰ میلیون تن مربوط به حمل و نقل جاده‌ای و تقریباً ۱.۱ میلیون تن مربوط به حمل و نقل ریلی بوده است و به ترتیب با نرخ رشد ۳۹.۳ درصدی و ۵.۴ درصدی نسبت به مدت مشابه سال قبل همراه بوده‌اند.

جدول ۹. عملکرد ترانزیت کشور

تغییرات نسبت به مدت مشابه ۱۴۰۱ (درصد)	۹ ماهه نخست ۱۴۰۲ (میلیون تن)	شرح
۳۹.۳٪	۱۰	ترانزیت - جاده‌ای
۵.۴٪	۱.۱	ترانزیت - ریلی
۳۷٪	۱۱.۱	مجموع

منبع: وزارت راه و شهرسازی

۱۲. اقتصاد سلامت

بر اساس آمار واحد گردشگری سلامت معاونت درمان دانشگاه علوم پزشکی تهران، در سال ۱۴۰۱ تعداد کل گردشگران سلامت ۹۲۷۱ نفر بودند که از این مقدار حدود ۸۴.۷ درصد مربوط به گردشگران سلامت سرپایی و مابقی مربوط به بیماران بستری بوده است. در ۶ ماهه نخست ۱۴۰۲ نیز تعداد کل گردشگران سلامت ۵۰۰۲ نفر بوده که حدود ۸۳.۲ درصد مربوط به گردشگران سلامت سرپایی است. اگر چنین روندی تا پایان سال ۱۴۰۲ ادامه باشد، به نظر می‌رسد تعداد گردشگران به ۱۰۰۰۴ نفر برسد که نسبت به سال ۱۴۰۱ حدود ۷.۹ درصد بیشتر خواهد بود.

جدول ۱۰. تعداد گردشگران سلامت کشور

عنوان	سال ۱۴۰۱	شش ماهه نخست ۱۴۰۲
تعداد گردشگران سلامت سرپایی	۷۸۵۷	۴۱۶۲
تعداد گردشگران سلامت بستری	۱۴۱۴	۸۴۰
جمع	۹۲۷۱	۵۰۰۲

منبع: معاونت درمان دانشگاه علوم پزشکی تهران، واحد گردشگری

^{۲۲} بر اساس اظهارات معاون حمل و نقل وزیر راه و شهرسازی در تاریخ ۶ دی ۱۴۰۲، پایگاه خبری وزارت راه و شهرسازی

تعداد بیمارستان‌های دولتی دارای مجوز^{۲۳} IPD، بر اساس گزارش معاونت درمان دانشگاه علوم پزشکی تهران، در پایان شهریور ۱۴۰۲، چهار بیمارستان بوده است. دریافت این مجوز برای بیمارستان‌هایی که در زمینه توریسم درمانی فعالیت می‌کنند، اجباری است. در این بیمارستان‌ها، کلیه خدمات مربوط به پذیرش بیماران بین‌المللی و هماهنگی کارهای خارج از بیمارستان از جمله رزرو هتل، پرواز و سایر فعالیت‌های گردشگری در مدت اقامت بیمار، به عهده واحد IPD است.

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

معاونت بررسی های اقتصادی

ارتباط با ما:

economic_research@tccim.ir

وبسایت:

<https://economy.tccim.ir/>